

# עֵין עֵבֶר שִׁירָה



## ירחון מקוון לשירה

מטעם החוג לשוחרי שירה

2

ינואר 2007

עורכת: שרית שץ; יועץ: פרופ' יוסי גמזו; יועץ: דודי בן עמי

כתובת המערכת: saritsz@017.net.il

כתובת אתר החוג לשוחרי שירה: <http://www.geocities.com/kochavit612/homepage.html>

כל הזכויות שמורות לחוג לשוחרי שירה ©

## תוכן העניינים

	<a href="#"><u>דבר העורכת</u></a>	3
שרית שץ	<a href="#"><u>אשר רייך</u></a>	5
שני שירים – "פחדים", "גברים"	<a href="#"><u>אליעזר שגיא</u></a>	6
שיר - "היכן היא נינוה"	<a href="#"><u>רעיה שקולניק</u></a>	6
שיר - ***	<a href="#"><u>אורי הייטנר</u></a>	7
מאמר: "צופן אריאל" - במלאות 7 שנים למותו של מאיר אריאל	<a href="#"><u>עמית מאוטנר</u></a>	11
שיר - "בְּעֵבֹעִים"	<a href="#"><u>רבקה ירון</u></a>	12
שיר - "כמה חלקים יש"	<a href="#"><u>יוסי גמזו</u></a>	13
"הבלדה על איציק שיכור העצבות ומרגרט נוגת העיניים"	<a href="#"><u>יוסף עוזר</u></a>	16
שיר – "קולה ומכנסים"	<a href="#"><u>לינה ארנון</u></a>	17
מאמר: התבוננות בשיר "יונתן" מאת יונה וולך	<a href="#"><u>ליאורה בן יצחק</u></a>	21
שיר - "לא בכל יום מזדמן"	<a href="#"><u>שעיה לזרסון</u></a>	22
שיר – "אבי"	<a href="#"><u>יעקב ברזילי</u></a>	22
שיר - "חטא ועונשו"	<a href="#"><u>איליה בר-זאב</u></a>	23
שיר - "מאחורי הקלעים"	<a href="#"><u>מיכאלה למדן</u></a>	23
שיר - "תיקון הלכות"	<a href="#"><u>על קצה הנוצה</u></a>	24
מונחים בשירה	<a href="#"><u>עודד פלד</u></a>	25
שני שירים - "תמיד מעברים", "אחותי לא ידעתי"	<a href="#"><u>פטר קנטור</u></a>	27
שיר – "נוף" (תרגום מהונגרית: יעקב ברזילי)	<a href="#"><u>עיין ערך תרגום</u></a>	28
"על אמנות התרגום": מסה מאת אברהם שלונסקי		
תרגומי קוראים לשיר של עדנה סנט וינסנט מיליי		
6 תרגומים לסונטה מספר 18 מאת ויליאם שייקספיר	<a href="#"><u>טל ניצן</u></a>	35
שיר - * * *	<a href="#"><u>רחל דורבן</u></a>	36
שיר - "סלע"	<a href="#"><u>ברוך בראונשטיין</u></a>	36
שני שירים	<a href="#"><u>דודי בן עמי</u></a>	37
"מסע השחורה הנאווה הלא היא מלכת שבא" - אגדה עממית בחרוזים	<a href="#"><u>פגוש את המשורר</u></a>	40
מאמר על צ'רלס בוקובסקי - שרית שץ	<a href="#"><u>לידור יעקב</u></a>	44
שיר - "הפניקס"	<a href="#"><u>חדש על המדף</u></a>	45
ספרי שירה חדשים	<a href="#"><u>קוראים כותבים</u></a>	46
	<a href="#"><u>אירועי ספרות</u></a>	48
	<a href="#"><u>שונות</u></a>	49



## דבר העורכת



לאחר צאת הגיליון הראשון של "עיין ערך שירה", הוצפה תיבת הדואר שלי במאות (! !). מכתבים מכל רחבי הארץ ונתקבלו גם לא מעט תגובות מעבר לים. פרט לעובדה שהדבר שימח אותי, ניכר היה לפי תכני המכתבים, כי יש ביקוש וקהל קוראים לירחון שירה מסוג זה. תגובות אלו מגבירות בנו את המוטיבציה ואת הרצון לספק ירחון שירה בעל איכות ועניין. אמנות העשייה - הינה מציאת נקודת האיזון בין שירה שיש בה ערך מבחינת התכנים וערך מוסף מבחינת יופייה הפואטי ובין נגיעה בקשת רחבה ומגוונת ככל האפשר של סוגות שירה. יתכן כי אנשים היום קוראים פחות שירה, אך לא כך הדבר לגבי כותבי שירה. השירה, כדרך לביטוי ה"אני" ביחס לעצמו וביחס לעולם הסובב אותו, הפכה להיות סוג של מבע נפוץ בקרב רבים המגלים בעצמם את הרצון, את העניין ואת הכישרון "לומר שירה". תופעה זו, כשלעצמה, הנה חיובית וראוי לברך עליה. יחד עם זאת, לא כל מה שנתפס כשיר על ידי הכותב, יש בו אכן ערך שירי ייחודי בקנה-מידה "אובייקטיבי", עד כמה שניתן לבחון שירה, או אמנות בכלל, בדרך אובייקטיבית.

לפיכך, לא כל השירים הרבים אשר נתקבלו במערכת פורסמו בגיליון "עיין ערך שירה". בדרך של "ברירה טבעית" על פי שיקולי המערכת, נבחרו שירים מסוימים ואחרים לא נתקבלו לפרסום. אין עובדה זו צריכה לרפות את ידיהם של כותבים אלה. עצתי להם היא: המשיכו לכתוב שירה, וחשוב לא פחות מכך, קראו שירה. שכן קריאת שירה מעשירה ביותר את יכולתנו לכתוב שירה. גדולי המשוררים בעולם ככל התקופות והזמנים, הושפעו והעשירו את קולם הפיוטי בזכות השראה אשר הואצלה עליהם מיצירותיהם של גדולי השירה שקדמו להם.

ובנושא אחר: כפי שכבר הזכרתי בגיליון הקודם, "עיין ערך שירה" הוא במה לרב-שיח בין יוצרי הירחון לבין הקוראים. המשוב שלכם חשוב לנו. אנו למדים ממנו ויש בנו קשב רב לכל הנאמר על ידיכם, הקוראים.

למדנו מתגובות רבות שנתקבלו לאחר הגיליון הראשון, כי קיימים קשיים טכניים, הייחודיים דווקא לירחון מסוג זה, בהיותו ירחון מקוון. לקחנו זאת לתשומת לבנו המלאה ובגיליון זה ניסינו להקל עליכם את הקריאה וההתמצאות בו, על ידי אמצעים השמורים רק לטכנולוגיה ה"אינטרנטית".

ולהלן הדרכה קצרה: במידה שאתם מעיינים בתוכן העניינים וברצונכם להגיע לשיר מסוים או מאמר מסוים, כל שעליכם לעשות הוא להשחיר את הרשום שמתחתיו מסומן קו. לאחר מכן ללחוץ על לחצן ימני בעכבר ובהמשך ללחוץ על "פתח היפר קישור". פעולה זו תוביל אתכם

הישר אל היצירה או המאמר המבוקשים על ידכם, מבלי שתצטרכו לעמול בגלילה מיותרת של כל דפי העיתון.

דבר נוסף: בדפים בהם מופיעים שני שירים, יצרנו חציצה ביניהם, כדי להתמצא טוב יותר בדרך הקריאה.

ומה בגיליון זה?

בנוסף לשירי קוראים, חלקם חדשים, חלקם מוכרים לכם מן הגיליון הקודם, עסקנו תוך העמקת יתר בנושא "תרגומי שירה". זאת, בעקבות שירה של עדנה סנט וינסנט מיליי, "Love is not blind", אותו הצגנו בפניכם בשפתו המקורית ובקשנו לו תרגומים פרי מקלדתכם - או עטכם.

בגיליון זה מובאת מסתו המאלפת של אברהם שלונסקי על אמנות התרגום. כמו כן מובאים שישה תרגומים שונים לסונטה הידועה ביותר של שייקספיר.

נשמח לקבל לגיליונות הבאים שירים מתורגמים על ידכם, כולל, כמובן, המקור.

כמו כן מביאים אנו את מאמרו המעניין של אורי הייטנר, העורך השוואה בין שירו של מאיר אריאל "שדות גולדברג" לבין שירה של לאה גולדברג "את תלכי בשדה" וכן מאמרה של ד"ר לינה ארנון, המתבונן בשירה של יונה וולך "יונתן".

מדור נוסף אותו הכנסנו לגיליון זה, הינו "מפגש עם משורר". במדור זה נציג בכל פעם קווים לדמותם של משוררים שונים, מתוך כוונה ליצור היכרות עמם ועם יצירתם. רעיונות למדורים נוספים יתקבלו בברכה.

בעוד כשבועיים נוציא גיליון מיוחד שיעסוק במשורר הרוסי אלכסנדר סרגייביץ' פושקין ושירתו, וזאת במלאות 170 שנה למותו הטרגי.

הירחון "עניין ערך שירה", כמו שאר פעילויות החוג לשוחרי שירה, נולד מתוך אהבה ומתוך אמונה עמוקה במטרות לשמן הוקם.

לפיכך, אסיים בדבריו של מיגל דה סרוואנטס סאוודרה:

אין אֶפְשָׁרוֹת לְהִתְמַיֵד לְאַרְךָ זְמַן  
בְּכִסּוּפֵי הָאֵהָבָה, אִם אֵין מְפַרְנֶסֶת אוֹתָם  
אִיזוֹשָׁהי תִקְנָה.

תרגום: בן ציון (בני) נחמיאס

שרית שץ



**פחדים**

שְׁמַעְרָעָרִים אֶת מַאֲזֵן הַכּוֹחוֹת בְּטַבַּע.  
פְּחָדִים מְדַמִּים שֶׁהִפְכוּ לְאִמְתִּיִּים, וּלְהַפְךָ.  
תְּרַדוֹת מִחֲרָדִים, מְעַרְבִים וּמַעוֹכְדִים זָרִים.  
רְאֵי הָעוֹמֵד בֵּין הַפֶּחַד לְבֵין הַזְקֵנָה.  
חֲשַׁכְת בְּהִלּוֹת מְעַנִּיקוֹת לַבַּיִת  
קוֹלוֹת קָשִׁי עָרְף.  
פְּחָדֵי פְּחָדִים הַמְפְרִיזִים בְּעַרְךָ עֲצָמָם.  
בְּעֵתוֹת שְׁמַחְפֹּשׁוֹת  
אֶת עֲצָמָן וְחוֹזְרוֹת בְּתִשׁוּבָה .  
פֶּחַד גְּבָהִים שְׁמִשְׁחַק שְׁחֵמֵט נֶגֶד פֶּחַד תְּהוֹם  
וְחֲרָדַת אִמְךָ שְׁמַגְשִׁימָה אֶת עֲצָמָה כְּמַעֲט יוֹמִיּוֹם.

שני השירים מתוך ספר חדש שיצא לאור לפני שבועיים:  
"להפך", הוצאת "הקיבוץ המאוחד"

**גברים**

הַצְמוּדִים לְפִלְאָפוֹן כְּמוֹ תִּינוֹק לְפִטְמָה  
וּמְבֹהָלִים מְנָשִׁים וּבְעֵקֶר מְעַצְמָם, גְּבָרִים  
שֶׁלָּהֶם אִשָּׁה רְאִשִׁית וְשֵׁתִי תְּכָרוֹת מְשֻׁנָּה.  
מְעַדִּיפִים בְּלוֹנְדִינִיּוֹת שֶׁהִתְרוֹשְׁשׁוּ מְרֻגְשׁוֹת.  
בְּלָשִׁים בְּמִשְׁקָפֵי שְׁמֶשׁ וּמְעִילֵי גֶשֶׁם,  
מְשַׁחֲקִים בְּפוֹשְׁעִים וּגְנָבִים כְּדֵי לְהַרְשִׁים  
אֶת עֲצָמָם. גְּבָרִים כְּדָרְבָנוֹת, כְּמַעֲט מְשַׁלְמִים,  
אֲבָל בְּלִתֵּי קְזִמִּים, הַטּוֹרְחִים  
לְהַבְלִיט אֶת נוֹכְחוֹתָם הַ"מְשַׁלְמֵת".  
סֹרְכָנֵי קֶשֶׁר הַמְּחַכִּים לְשׂוֹא לְאִשָּׁה  
הַמְתַּאִימָה. וְאֲנִי שְׁכָבָר עֲבֹרְתִי  
אֶת גֵּיל הַחֲכִיּוֹן, עֲדִין מְחַכָּה  
בְּקִהוֹת הַהֶרְגֵּל.

**אשר רייך** — משורר, עורך ומתרגם, מן הבולטים שבמשוררי השירה העברית. נולד בירושלים, 1939, גדל במשפחה חרדית בשכונת בתי אונגרין, למד בחדר, בתלמוד תורה ובישיבה עד גיל 18. לאחר מכן נחלץ מהשכונה בכוחות עצמו והתגייס לצה"ל. למד פילוסופיה וספרות עברית באוניברסיטה העברית בירושלים. השתתף בתכנית כתיבה בינלאומית באוניברסיטת איובה בארצות הברית. את שיריו הראשונים פרסם בשנת 1959 בעיתון "על המשמר". כתב עד כה 13 ספרי שירה. כמו כן כתב ספר סיפורים "איש עם דלת", רומן "זכרונות של חולה שיכחה", וערך מבחר השוואות תרגומי שירה "הנשיקה מבעד למטפחת". שימש כעורך כתב העת "מאזניים" בתקופות שונות במשך מצטבר של 15 שנים. שיריו תורגמו ל-20 שפות וספריו ראו אור בגרמניה, ארה"ב, צרפת ואנגליה, קרואטיה ואיטליה. זכה במילגה דו-שנתית מהאקדמיה הגרמנית בשנת 1989-1990. בשנת 2000 נבחר לחבר האקדמיה הגרמנית לשפה ולשירה. אשר רייך עוסק שנים רבות בהדרכה בסדנאות לכתיבה יוצרת ומרצה בבתי ספר על השירה העברית. שלוש פעמים זכו יצירותיו בפרסי אקו"ם בעילום שם. כמו כן זכה בפרס ברנשטיין לספרות (1983), בפרס הנשיא (2000), ופעמיים בפרס ראש הממשלה (1981, 2001). ספר שיריו "עתיד דומם" זכה בפרס ברנר (2003).



אליעזר שגיא

## היכן היא נינוה

אני בעסקי אור מעולם לא מצאתי  
ואני רב ימים  
את הלחם ששלחתי  
על פניהם אך פעם

לחשו לי המים  
מתוך הקצף שנמס  
על החוף

שכח מהלחם הרי כפר  
בלעו הדגים את האיש ותבלוהו  
בסוף

וקנחו את הרטב בלחם והמחיר רשם הלוינתן  
בחשבון כולל את התשר ושקל  
לשומר האתיופי

אך הבט הוסיפו ללחש לי המים בנשים  
היפות על החוף שפת הקצף  
עוד תפקח מנמנמת העין  
היפה מכלן ותשאל

אולי אתה יודע היכן היא נינוה  
אז תאמר לה בואי אתי בת מזל  
אני במקרה בדיוק בכיוון

רעיה שקולניק

שולפת לבנה סלם ועוד סלם,  
אולי המבטים יצליחו לעלות  
אל חלונות צלולים וליזה יצלם  
נתלה על גור נשי עד פלות

לא לה הלבנה תקלע שלב - שלב  
מסלול להמלטות משדולי הליל,  
היא תסחב אתו עד שיהמיץ חלב  
בכד, בשד, בשביל גואל

"מה ההבדל" תשאל וסליל קולה לופת  
מעליות עולות מבטן הקללה,  
לא לה יהיה העט, לא לה, לא לה החטא,  
לא צל בקצה היילה

לאן הלכה שנתה? ולמה לילה טוב  
אף פעם לא לבן, גם כששגלים מגלים  
את תני עקבות כל חי לאפל הרטב  
לכתב או לשכתב אקלים?

על הקיר נכתב בגיר:  
הם רוצים מלחמה.  
מי שכתב זאת  
כבר נפל חלל.

ברטולט ברכט



## צופן אריאל

במלאות 7 שנים למותו של מאיר אריאל

אורי הייטנר

מאיר אריאל הוא משורר וזמר אהוב ונערץ עלי משחר נעורי, מאז הוציא את תקליטו הראשון – "שירי חג ומועד ... ונופל" (1979, השירים עצמם החלו להתנגן ברדיו שנה-שנתיים קודם לכן). אחד האהובים עלי בשיריו הוא "שדות גולדברג" (הופיע בתקליטו '... וגלוי עיניים', 1983).

יִלְדָתִי שְׁלִי!

אל תִּלְכִּי לְבַדְךָ

אל תִּלְכִּי לְבַדְךָ

בְּשָׂרָה הַמְזֻקָּה

יִלְדָתִי שְׁלִי

אל תִּלְכִּי לְבַדְךָ

הוא יִמְכֹּר לְךָ מְרַחֵב

השָׂרָה הַמְזֻקָּה

הוא יִקְסֵם לְךָ אֶלֶף גִּזְוֹן

בְּחִידָת מְרַחֲקִיו

אֵךְ בְּכָל מְקוֹם

לְבוֹ אֶזְוֹן

הוא לְעִינֶיךָ זָב כְּזָב

זָב אֶכְזָב...

יִלְדָתִי שְׁלִי!

אל תִּלְכִּי לְבַדְךָ

הוא יִמְכֹּר אִם וְאָב

השָׂרָה הַמְזֻקָּה

הוא יִתֵּן לְךָ רַעֲנָנָה

הוא יִבְיֵא לְךָ מְטָר רֵץ

פְּרֻדָּס חֲנָה, פְּרֻכּוֹר, צֶלַע עֲלֵי בְּנָנָה

רק לְבַדְךָ הַנְּמָרֵץ נְמָרֵט, נְסַחֵט



מאיר אריאל

וּנְמַחֵץ

יִלְדָתִי שְׁלִי ! אֵל תִּלְכִּי לְבַדְךָ  
לֵא, אֵינְנִי הוֹלֵךְ  
בְּשָׂדֵה הַמְּזֻקָּב

בַּחַיִּים עוֹבֵר שְׁבוּעַ  
עוֹד מְעַט נִרְדָּם  
לֵב נוֹדֵד אֶל מְבוּעַ  
אֶל שְׁלַחֲךָ פְּרִדָּס רְמוֹנִים  
(עַם פְּרִי מְגֵדִים)  
כְּפָרִים עִם נִרְדִּים...

יִלְדָתִי שְׁלִי ! אֵל תִּלְכִּי לְבַדְךָ  
לֵא, אֵינְנִי הוֹלֵךְ  
בְּשָׂדֵה הַמְּזֻקָּב.

שיר מקסים. אב, אח בוגר, אדם מבוגר המזהיר את ילדתו מפני הסכנות הרובצות לפתחה, מפני הפיתויים המסוכנים שמציבה הסביבה, מפני מקסמי השווא של הפיתויים שעלולים לכזב ולאכזב. דבר אחד אף פעם לא הצלחתי להבין. מה פרוש השם "שדות גולדברג"? אולי זו סתם התחכמות? אולי ה"גולד" (זהב) הוא אסוציאציה של "המוזזהב", של שדות החיטה המוזהבים? תיארתי לעצמי שיש כאן רמז כלשהו, צופן כלשהו, שפיצוחו יסייע בפיענוח רבדיו העמוקים יותר של השיר. לא אחת נשאל על כך מאיר אריאל בראיונות עמו, ותמיד הוא התחמק מתשובה. קצה חוט לפיענוח החידה הזאת מצאתי לאחרונה, כשקראתי את ספרם של עופר גביש ועדי אדר "שיר לדרך - טיולים בשירים ובסיפורים". בספר זה מצוטטת אלמנתו של אריאל, תרצה, בתשובה לשאלה זו: "אולי כי הוא אהב את לאה גולדברג ונהנה לשרבב את שמה לשיר". לאה גולדברג? סתם הוא לא היה משרבב את שמה ככותרת לשיר, כפי שלא היה מכנה את "טרמינל לומינלט" "טרמינל אלטרמן" או את "מחלק מוסר השכל" – "מחלק חיים נחמן". יש להניח שיש כאן רמז כלשהו. "שדות גולדברג" ... השדות של גולדברג. אלו שדות יש ללאה גולדברג? באיזה שיר של לאה גולדברג מופיעים שדות? בוודאי! "את תלכי בשדה". "את תלכי בשדה", "אל תלכי בשדה". הבדל של אות אחת. אולי שם השיר שולח אותנו לעיון בשירה של גולדברג? פתחתי, קראתי ו... בינגו! דומני שפיצחתי את הצופן. השיר "שדות



גולדברג" מתכתב עם שירה של לאה גולדברג "את תלכי בשדה".

האמנם עוד יבואו ימים בסליחה ובחסד,  
ותלכי בשדה, ותלכי בו פהלך התם,  
ומחשוף פה-רגלך ילטה בעלי האספסת,  
או שלפי-שבליים ידקרוך ותמתק דקירתם.

או מטר ישיגך בעדת טפוחיו הדופקת  
על פתפיןך, חזןך, צנאךך וראשך רענן.  
ותלכי בשדה הרטב וירחב כן השקט  
כאור בשולי הענן.

ונשמת את ריחו של התלם נשם ורגע,  
וראית את השמש בראי השלולית הנהב,  
ופשוטים הדברים וחיים, ומתר בם לנגע,  
ומתר, ומתר לאהב.

את תלכי בשדה. לבהך. לא נצרכת בלהט  
השרפות, בדרךכים שסמרו מאימה ומדם  
ובישור-לכב שוב תהיי ענוה ונכנעת  
כאחד הדשאים, כאחד האדם.



לאה גולדברג

לאה גולדברג כותבת כנערה תמה השואפת אל המרחב ואל האהבה, שואפת לפרוץ את הגדרות והאיסורים ואריאל משיב לה כאדם בוגר ומפוכח, המבין את הכמיהה הזו: "לב נודד אל מבוע, אל שלחך פרדס רימונים (עם פרי מגדים) כפרים עם נרדים", אך מתריע ומזהיר אותה מפני הסכנות שבשדה המוזהב וקסם השווא של אהבת הבוסר. "את תלכי בשדה לבדך, לא נצרכת בלהט השריפות", כותבת גולדברג, ואריאל משיב לה: "ילדתי שלי, אל תלכי לבדך בשדה המוזהב". לאה גולדברג הולכת "כהלך התם" ושרה על ימים שיבואו "בסליחה ובחסד", ואריאל מזהיר מפני ה"כזב" וה"אכזב". היא מוקסמת מהשדה, והוא מזהיר מפני "הוא יקסום לך אלף גוון". היא שרה על "שלפי-שיבולים ידקרוך ותמתק דקירתם" והוא מזהיר מפני שריטת הלב: "רק לבך הנמרץ נמרט, נשרט ונמחץ". היא נפעמת מהשמש הנראית "בראי השלולית הזהוב" והוא מזהיר מפני קסם הזהב: "הוא ימכור לך אלף גוון / בחידת מרחקיו / אך בכל

מקום לבו אווין". היא נלהבת מהמטר ששיגה, והוא מזהיר אותה במשחק מילים "הוא יביא לך מטר רץ". היא רוצה ללכת "כהלך התם" שהרי "פשוטים הדברים... ומותר בם לנגוע". הוא מתריע שהדברים לא כל כך פשוטים והתמימות מסוכנת: "הוא ימכור לך מרחב... הוא ימכור אם ואב".

האם כתב אריאל את השיר לנערה ספציפית, אותה דימה למשוררת השרה את "את תלכי לבדך"?

דומני שהן לאה גולדברג והן מאיר אריאל מתכתבים בשיריהם עם מגילת רות. "הלא שמעת בתי, אל תלכי ללקט בשדה אחר" (רות ב' ח'), מזהיר בועז את רות. בועז מבטיח לרות הגנה ומזהיר אותה מפני הסכנות שבשדה האחר. "הלוא ציוויתי את הנערים לבלתי נגעך" (שם, שם, ט'). בשדה אחר אין מי שיגן עליך. בשדה אחר אורכים הנערים, ואין מי שיזהירו אותם "לבלתי נגעך". בועז המבוגר מבין את הנטייה הבסיסית של הנערה ללכת אחר הצעירים, ולכן הוא מכיר לה טובה כשהיא בוחרת בו: "בתי, היטבת חסדך האחרון מן הראשון, לבלתי לכת אחרי הבחורים" (שם, ג', י'). לאה גולדברג אינה רוצה את החסות הזאת, אינה מעוניינת בהגנה הזאת, בביטחון המעיק הזה. לאה גולדברג אינה מחפשת את המקום המוגן והבטוח אלא את המרחב הפתוח והסוער, תוך נכונות לשלם את המחיר, את המטר ששיגה, את דקירת שלפי השיבולים, את להט השריפות. ואולי יש כאן מסר רחב יותר. החלוצים נהגו לכנות את איכרי המושבות "בועזים" כשם גנאי. יתכן שהיא רומזת לרוח המהפכנית, הנועזת, פורצת הגדרות ופורצת הדרך, שלה ושל בני דורה. מאיר אריאל רואה עצמו כבועז הדואג לנערה מפני הכמיהה ללכת לשדה אחר. הוא מכיר את הסכנות שבשדה האחר, ורוצה את הנערה כאן, איתו, תחת חסותו. כאן הוא נמצא וכאן הוא הולך. "לא, אינני הולך בשדה המוזהב".

התכתובת בין השירים מציגה את העימות בין הדורות - בין הנערה המנסה לפרוץ את הגבולות וללכת אחרי האהבה, לבין האב או הבוגר הדואג לה, ואולי... הדואג לעצמו, הפוחד מפני יציאתה מתחום חסותו. "שמרי נפשך" מזהיר נתן אלתרמן את בתו ("שיר משמר"). לאה נאור מספרת על אזהרותיו של אביה מאהבת בוסר "אבל בת עשרים הייתי / לא ידעתי להקשיב" ("תני לו פרח"). מאיר אריאל מזהיר מפני השדה המוזהב, מפני הכוזב והאכזב.

האם אכן פענחתי את צופן שירו של מאיר אריאל? איני יודע. כשאדם מפרסם יצירה - מרגע פרסומה, היא נחלת הכלל, היא פתוחה לפרשנות ומדרש של הקורא. לעתים יוצר לומד על יצירתו מהפרשנות של קוראיו. לעתים הקורא מגלה ליוצר את הדברים שכתב ממעמקי תת הכרתו. אני מתעב את השאלה "למה התכוון המשורר?", השאלה הראויה היא: מה אתה מבין כשאתה קורא את שירו? המבחן של המפרש והדורש, אינו האם הוא קלע לדעתו של המשורר, אלא האם יש לפרשנותו על מה להסתמך בטקסט.

קראתי לאחרונה מאמר המפרש את השיר "את תלכי בשדה" כשיר תגובה לשואה. איני יכול

לומר שפרשנותי את השיר טובה מפרשנות זו, והרי לא מצאתי הסבר טוב ל"דרכים שסמרו מאימה ומדם". אבל אני מאמין שהפירוש שנתתי מבוסס היטב על הטקסט, ומציע פתרון יפה לחידת שני השירים.

## עמית מאוטנר

### בַּעֲבוּעִים

דֹּר הוֹלֵךְ וְדֹר כָּא

דֹּר הוֹלֵךְ וְדֹר

כָּא, דֹּר הוֹלֵךְ

וְדֹר כָּא בְּיָמִים

וּכְאֵבוֹ דֹּר הוֹלֵךְ וּכְאֵב

וּכְטָרֵם יֵלֵךְ, יְבוֹא כְּאֵבוֹ

דֹּר כְּבוֹאָתוֹ הַכָּא, שְׂבָעוֹדוֹ

כְּאֵבוֹ יַעֲלֶה וְיָבוֹא כְּכֹר הַדֹּר הַכָּא

הַטּוֹמֵן בְּחִבּוֹ אֶת הַכָּא וְאֶת

הַכָּא-הַכָּא אַחֲרָיו, אֶת דֹּר הַבְּנִים

הַמְתַּעֲבָה וְהוֹלֵךְ, הַמְתַּהַנֶּה וְהוֹפֵךְ

לְאָבִי אֲבִיהֶם שֶׁל הַכָּאִים לְכָאוֹת

הַכָּאִים בְּכָאוֹת, מַעֲשֵׂי אֶהְבּוֹת,

בַּעֲבוּעִים. בַּעֲ-

בוּעוֹת עוֹלוֹת כְּהוֹלוֹת, עוֹלוֹת

וּמְתַפְקְעוֹת.

**עמית מאוטנר**, בן 28. משורר, מורה במגמת תיאטרון בתיכון ושחקן. בוגר כיתת השירה 2002 של "הליקון", ומנחה סדנאות לכתבת-שירה בקבוצה בשם "שורה חדשה" שיסד לפני שש שנים בכפר-סבא. שירים רבים שלו פורסמו בעיתונים ובכתבי-עת שונים ביניהם: "עיתון 77"; "מאזנים"; שירה-חדשה של "הליקון"; "שבו"; "דג אנונימי"; "ליצן החצר"; מוסף השבת של "מעריב".

יש אדם אומר שירי בְּשֵׁקֶט  
בין חלון, כְּתֵלִים וְדֵלֶת מְרַבֶּעֶת.

מצר-דָּלִים תְּחוּמָּיו

וּמְרַחֲבָהּ הַדַּעַת.

אברהם חלפי

## כמה חלקים יש

כמה חלקים יש בזמן, מתי נספגים ונמקלים  
נמסכים ללא אבחנה  
מתי נהיים לעת ולמועד, מתי לתקופה  
מתי הזמן הוא סדק בעור, בעין, ביצר  
במקדש קדום, באנדרטא לימים  
כמה חלקים מתרים למנה, לזרון חרות  
על גזע המוח, בלב העורק  
בדם ההרים עם לדה וקבורה  
כמה חלקים לו, לזמן

איזה מהם מפיק צליל, תמונה ממקמת על פס-קולו  
איזה הוא החלק המקרין מאבקים, פלישות, פגיעות  
נצחון בנוי הגלים, מרכבות, לנין, בזוי  
איפה הידית לחלק האוצר, האוגר פחות  
להתבונן, לחלוק בו רגעי אנושות וכריאה  
באיזה מחלקיו מברח הפפתור  
להמיר מראות מפלה וכבוש במראות ברוכים  
סבירים, חומלים עלינו  
הצופים

\*

כמה חלקים לזמן השאלות  
ארבעים שנות  
אחד חד

שני לוחות

\*

כמה חלקים יש  
של טקסט על אודות  
חלקנו שלנו  
חלקי שלי בכתיבתו

**רבקה ירון** - ילידת ארגנטינה; בישראל מ-1961; ירושלמית מ-1966.  
במקצועה עוסקת בבריאות הנפש. מ-1989 מנחה סדנאות לכתיבה - שירה, פרוזה וכתיבה עיונית. כותבת במגוון סוגות (בפרוזה ובשירה). עד כה יצאו לאור שישה ספרים מפרי-עטה.  
ספרה "מפי קוטלת-קנים" (שירים ומכתמים) זכה בפרס רחל המשוררת - הוצאת "ירון גולן", 1994; פרסומים נוספים: בבמות שונות.



## הבלדה על איציק שפור-העצבות ומרגרט נוגת-העינים

פניצול שואת אירופה, בדרכים עקלקלות, נתגלגל איציק מאנגר לחוף גיברלטאר, ומשם, כפליט חסר-גג-ולשון, ללונדון. אם נכונה אימרתו של משורר-יחפן אחר, כי "בכל פגישה מקרית יש משהו פאטאלי" - אירעה פגישתו המקרית-פאטאלית של מאנגר ביום אחד, בחנות-ספרים קטנה ונידחת, אי-שם ב-Swiss Cottage, לונדון. בעלת החנות, מיסיס מארגרט ואטרהאוז, אנגליה נוצרית אצילת-הליכות, היתה בלי ספק מלאכו הגואל. סיפור אהבתם המוזרה של שניים אלה, לרבות כפיות-טובתו של הטרויבאדור היהודי ומאמציה של לידי מופלאה זו לדאוג לו לבית, לחום, למתרגם, תעד כבר תיעוד ביאוגראפי נוגע-ללב בספרו של דן דיווין<sup>(1)</sup>, אך יש בו, כמדומה, משום באלאדה בפני עצמה. איציק מאנגר נפטר, פידוע, ב-1969 (בסאנאטוריום בגדרה, עטור-תהילה ואכול-אלפיהול). מארגרט ואטרהאוז, ביאטריצה שלו בלונדון, מתה, כמעט אלמונית, ב-1980. אבל בפלאדות, שלא כבחיים, אין המתים מתים לעולם, אפילו כשהם אינם עוד.

עכשיו לונדון. Swiss Cottage. גשם חופף את השדרות בערפל. בחנות-הספרים שלי קשב, כל-כך קשב דרוך כזה, סמיך כדבש דבורים הומות. מדפי Wilde ו-Burns רוחשים בלדות-סתו. אני נגשת לחלון וכמו רואה אותך כאז, ברחוב, קופא. עכשיו לונדון. Swiss Cottage. גשם חופף את השדרות בערפל.



איציק מאנגר

- עכשיו ריח פרהסים. הסנטוריום של גדרה. הם יודעים שזה הסוף אך אינם אומרים לי. לא, אין להגזים, לא פורגטוריו ולא ננטה, רק שולית-חוט עגף (אל תאסוף שום שירים בצ'ומדן-העצבונות. בקרמטוריות התאבכו מיטב קוראייך, כך שאין למי. עזוב). עכשיו ריח פרהסים. הסנטוריום של גדרה. הם יודעים שזה הסוף.

אתה שומע אותי, איש? אני דוברת אליך, מעבר לחשכה, מעבר למלים, לדם, לכאב, לסתו הפרא, מעבר מה שהוא מזמן כבר לא שלי ולא שלך. ואני אומרת: איש, אני אומרת, ילד-רחוב מגדל שלי, שוטה חכם, אתה שומע אותי, איש? אני דוברת אליך מתוך העפר הקר והשיר החם.

- אני שומע אותך כמו אז, בחוץ, מרטט-כפור, כשעברתי ככלב עזוב ופתחת את דלתך: "Come in". כמו הלידי ההיא בסונטות ההן של הגוי מסטרטפורד אך לא לידי שחורה, השחור שהוא צבע חיי הלבין כמו שלגי קולומיאה שלי על אפכם של שרופי ("אט-אט ספור

את אינפוזיות-הויסקי שלך, "התחננת, "הבקבוק ימתיץ".  
אני שומע אותך, שומע כמו אז, מרטט-כפור,  
כשפתחת את הדלת ואת הלב ואמרת: "Come in".

אתה נכנסת אל חיי כמו איזה רעם  
שהשמשה אחריו סדוקה לתמיד. אמת.  
אתה גמגמת לי מלון-פחדים, שפת-רעד  
שבה ה-common sense, כשאר אחיך, מת.  
אתה נכנסת אל חיי כמו איזה רעם  
שאין לבלם אותו ואין להשתמט  
(ואני חשבת שיצאת מן הדעת  
אבל יצאת מארופה, שזה דומה).

- ואת פקחת לי זוג עינים חף מפחד  
אך לא מעצב, לא מחשך, לא מדם  
אוהב כזה, רעב כזה, בדידות נפתחת  
אל מה שמזמן כבר שכחתי שיש עוד: אדם לאדם.  
כן, הפחד שבי התבית על עיניך שאין בהן פחד  
כעיני החיה הנרדפת שקול צידיה נדם  
ואני שנצלת בגס בלי לסמך על נסים לא אשכח: את  
אמרת שנסים לא חוזרים על עצמם אך חזרת לי, מאדאם.

אני זוכרת אותך לילות על לילות בוגד בי  
עם הבקבוק. ואני קנאתי לך. נכון.  
והייתי נשבעת שדי, שנגמר, שזה אין, שזה מת בי,  
אבל כמו המרטירים שלך, מה שמת שב לחיות. עוף חול.  
והגשם הקר לא מחק את זכרו של האיש הבוגד בי  
עם האש שפיי"ש (אבל לא רק אתה) ואור-שחר עכור  
היה שב ומקיא אותך דוקא אלי, מתנודד ומועד בי  
כשהפאים סגורים אך דלתות הסליחה נשארות פתוחות.

- בעלי-תשובה, יפתי, בגן-עדן יושבים ב"לוז'ה"  
אך אני לא הייתי חוזר-בתשובה, רק חוזר-בשאלה:  
מה זה יין ומה זו אשה? מה זה חטא? מה זה שיר? מה זה אשר?  
איך קורה שהזמן מתרוקן כבקבוק ורק היא, העצבות, גדלה?  
והיו אתי רב פרנסוא ויון, אדגר פו ויסנין סריוז'ה  
ואורפאוס וולן'לה זברז'ר<sup>(2)</sup> ובר'לה ברודר<sup>(3)</sup> הבאנדה פלה.  
בעלי-תשובה, יפתי, בגן-עדן יושבים ב"לוז'ה"  
אבל לי יש מקום טוב באמצע, בתפת,  
בין יתר נערי-המקהלה.

אתה מגזים, משוררים הם גזמה-על-שתיים  
אף שהשתיים מתנודדות לפעמים, עבדה.  
אתה היית צלול בכפי שבתוך היין  
וכעצבות שבתוך הצחוק, ואני עדה  
שהיית ילד, ילד גדול, עם שירים, בלי בית  
ותמיד נקי (מנכסים, לא מרוב), מין קלות כבדה.  
אתה מגזים, משוררים הם גזמה-על-שתיים  
וכשהם מתאזנים כבר זה רק פחת אבן ששם על צדה.

- אינני מגזים, ביאטריצ'ה שלי, זה חיינו הגזימו:  
יותר מדי דרמה, יותר מדי דם. כשהנפש יוצאת  
פתאום מן הדעת, הדעת רואה שפחדיה הזימו  
את כל אשלייות השפיות הקורסות מקצה אל קצה  
ואז הטרורף הגיוני ושפוי במאה אחוזים הוא  
ואז השכרות היא פכחות שהפחד פשוט לא אוצר.  
אינני מגזים, ביאטריצ'ה שלי, זה חיינו הגזימו,  
אפלו הפנת מגזים קצת (אפשר בהחלט לקצור).

אתה חסר לי, פרנח זקן, חסר עד מנת  
אף שבמנות, אומרים, לא חסר כבר שום כלום, ידידי.  
אני זוכרת אותך, מצחיק, מענת לשוא את  
ה-Yinglish שלך (בליל של English-ו- Yiddish), תחב בנדי  
את כנפיו הפצועות של ה-peacock שלך, של הגולדענע פאנע, (4)  
אצבעות-אצבעות אכולות-ניקוטין ושותק לצדי.  
אתה חסר לי, פרנח זקן, חסר עד מנת  
אף שבמנות סופסוף כבר שנינו מאחדים.

- בקשי שומע אותך, מרגריט'קה, בקשי שומע,  
סופות הלמנש והים התיכון מפריחות וקורעות  
את רחש קולך כמטפחת ברוח. הגשם דומע  
על שנינו. ס'העלפט ני א טויטן באנקעס. אז זהו, מה עוד?  
כן, נגבי לי כל בקר את הינה, את פו, את האודיסאה  
מאבק מדפיך, עליסה נונה שלי בארץ-הפלאות.  
אינני שומע אותך, מרגריט'קה. אינני שומע.  
"שלום", את יודעת, זה לא בדיוק "להתראות".

..עכשיו לונדון. Swiss Cottage. גשם  
חופף את השדרות בערפל.  
בחנות-הספרים שלה קשב, כל-כך קשב  
נמתח על בהונות הזמן, בעמק האפל.  
עכשיו ריח פרזסים. הסנטוריום  
של גדרה. הם באים כבר לאסוף  
אך אינם אומרים לאן. לא, אל נגזים, לא פורגטוריו  
ולא הנטה, רק חייט,  
רק איציק.  
סוף.

- (1). Dan Davin, Closing Times, Oxford University Press, Oxford, 1974.
- (2). ולנלה זבארז'ר (כינויו של בנימין וולף אהרנקראנץ) - טרובאדור עממי בן גליציה של המאה הי"ט. השפיע רבות על שירת מאנגר, שאף הקדיש לזכרו מחזור-שירים מיוחד, "ולוו'לה זבארז'ר כותב מכתבים למלכה'לה היפה".
- (3). בר'לה ברודר - אף הוא טרובאדור יידי, מאבותיה הפולקלוריסטיים של שירת מאנגר.
- (4). טווס-הזהב האגדי - מוטיב נפוץ ביותר בשירה היהודית בכלל (ראה, לדוגמה, פזמונו המפורסם של ח. נ. ביאליק, "טנס זקהב") ובשירת מאנגר בפרט.
- (5). אימרה עממית יידית רווחת: "זה עוזר ככוסות-רוח למת".

(נדפס ב"הליקון", גיליון 70)



יוסף עוזר

## קולה ומכנסים

בשבוע בו חלה פרשת ג'רא  
כשג'רשה שרה את הגר וישמעאל  
נפצע הג'לד עאלי ג'אנוריש בן ה-7  
מכדור פלסטי  
ישר אל תוך המ'ח  
עאלי ג'אנוריש הפך לצמח  
בבית החולים הישראלי ג'סס יומים  
מלאך המות שבא  
לא הראה לאמו באר מים

ובשבוע שחלה בו פרשת תולדות  
את עאלי ג'אנוריש פרקו לחלקים  
לג'לד בן 15 חלקו את הכבד והראות  
אמו אמרה בשדור  
הג'לד קם ובקש קולה ומכנסים  
אבא של ג'אנוריש אמר שיתנו חלקים גם ליהודי  
רק אתמול חלקו חיל יהודי לערבים

ושיר משגע לכתוב  
אולי כך לאט בצדינות  
נעשה את חלופי האזרחים  
פלשתינים מחלקים של יהודים  
ויהודים מחלקים של פלשתינאים

ושרה אמנו והגר אמם  
יהיו מבסוטות בחלקן  
ונשתה קולה וגם נלבש מכנסים



יוסף עוזר – עבודת קולאז'

**יוסף עוזר** – מתגורר בירושלים. כותב שירה ומאמרים סביב חוויות הקיום היהודי-ישראלי. זכה בפרס רון אדלר על ספרו "סילן טהור" (ספרית הפועלים 1981) ובפרס על שם המשוררת ליס מלר, באוניברסיטת חיפה. לאחר צאת ספרו "שם ומלכות" (הוצאת עקד 1990), זכה בפרס ראש הממשלה בשנת תשנ"ג, 1993. כיהן כיושב-ראש מועצת מערכת "מאזנים" של אגודת הסופרים העברים; מעורכי "משיב הרוח", מפרסם בכתב העת "גג" בעריכת ד"ר חיים נגיד. פעילות נוספת: חינוך. מגיש את פינת הרדיו "כינור לשיריך".



## התבוננות בשיר "יונתן" מאת יונה וולך ד"ר לינה ארנון



יונה וולך

אני רץ על הגשר  
והילדים אחרי  
יונתן  
יונתן הם קוראים  
קצת דם  
רק קצת דם לקנוח  
לקנוח הדבש  
אני מסכים רק לחור של נעץ  
אבל הילדים רוצים  
והם ילדים  
ואני יונתן  
הם כורתים את ראשי  
והם כורתים את ראשי בענף  
בענף גלדיולה ואוספים את ראשי  
בשני ענפי גלדיולה ואורזים  
את ראשי בנר מרשרש  
יונתן  
יונתן הם אומרים  
באמת תסלח לנו  
לא תארנו לעצמנו שאתה כזה.

שלושה "יונתן" מופיעים אסוציאטיבית בקריאה ראשונה של השיר "יונתן".  
הראשון – "יונתן" הקטן משיר הילדים הידוע, "יונתן" – בנו של המלך שאול, "יונתן" – זן  
התפוח בשם זה.

לשיר ארבעה חלקים. חמש השורות הראשונות, הבית הראשון, מתארות מרדף. יונתן רץ על  
הגשר, אחרי הילדים המצהירים בקול ("קוראים") שהם רוצים ("קצת דם"). חמש השורות  
הבאות, הבית השני, מתארות משא ומתן: הילדים מרחיבים ומסבירים את רצונם: "קצת דם  
לקנוח הדבש": ויונתן מסכים – רק לחור של נעץ! מו"מ זה נועד לכישלון "כי הילדים רוצים /  
והם ילדים", כלומר: אי-אפשר להתווכח איתם (לילדים מגיע הכול), ויחסם אל השונה משלב  
תמימות (אנחנו בסך הכול ילדים, מה אנחנו כבר יודעים?) ואכזריות (בוא נראה מה יקרה אם  
נדקור אותו?). הבית השלישי – ארבע השורות הבאות, מתארות את הפעולות שאחרי המרדף:

ראשו של יונתן נכרת, נאסף ונארז. בבית הרביעי – והאחרון, 4 השורות האחרונות, מתוארת ההתנצלות על מה שאירע: הילדים מתנצלים: "באמת תסלח לנו", משהו התגלה להם: "לא תארנו לעצמנו שאתה כזה". כאן מופיע לראשונה גוף ראשון – רבים. הילדים מתייחסים לעצמם, מודים בתמימותם ותמהים על תוצאות מעשיהם, בחזקת "לו רק היינו יודעים קודם..." "יונתן הקטן", משיר הילדים הידוע ויונתן של יונה וולך, שניהם רצים ולשניהם יש חורים. יונתן שבשיר רץ על הגשר ויונתן הקטן "רץ בבוקר אל הגן". יונתן שבשיר, מסכים לחור של נעץ, וליונתן הקטן – "חור גדול במכנסיו", בעקבות טיפוסו על העץ. יונתן הקטן אחראי לחור שלו ו"הילדים" אחראים למה שקרה ליונתן שבשיר.

"יונתן" – זן התפוח, אשר נכרת ונאסף – נארז בנייר מרשרש, נטבל בדבש כברכה וקינוח בראש השנה וננעץ על מקל דגל שמחת תורה, לצד הנעצים המחברים את דגל הנייר למקל. הדבש והנעץ מזכירים את הביטוי "לא מדובשך, ולא מעוקצך", ובגירסת השיר: "אנו רוצים גם מדובשך וגם לעוקצך "יונתן" – בן שאול, שטעם מן הדבש על אף האיסור המפורש של אביו: "וישלח את קצה המטה אשר בידו ויטבול אותה ביערת הדבש וישב ידו אל פיו" (שמואל א', יד', 27), והחטיא את העם: "ויאכל העם את הדם" (שם, 32), ניצל מגזר דין מוות, כי העם אהבו. "ויפדו העם את יונתן ולא מת" (שם, 45), ואחרי מותו נכרת ראשו, בדומה לאביו ושני אחיו (שמואל א' ל"א).

גם המילה "גשר" מקבלת משמעויות נוספות עם קריאת השיר. "ראש גשר" – שטח הנמצא מעבר למכשול, שכוח תוקף, אשר עבר את המכשול, נאחז בו והפכו לבסיס להמשך ההתקפה. "גשר של נייר" – שהוא גשר שאין בו ממש, מעבר רופף ביותר, אך על פי אגדה עממית יוקם גשר שכזה בימות המשיח ועליו יעברו כל היהודים בשלום לארץ ישראל.

משקל השיר "משתף פעולה" עם הרגשת המרדף.

❖ יונה וולך משתמשת בלשון פיגורטיבית בשיר. "רץ על הגשר" – גשר מסמל מעבר מצד אל צד על פני שטח שאינם עבירים, לרוב תהום. כמו כן, זה "הגשר", בה' הידיעה, שאמור להיות ברור וידוע לכל מהו.

❖ "קינוח הדבש" – הדבש משמש בדרך כלל כקינוח ואילו כאן נדרש "דם" כקינוח לדבש, אין די בקינוח מסורתי, הדבש הוא מטאפורה לארוחה העיקרית, והדם לקינוח. הילדים רוצים "קינוח לקינוח".

❖ חור של נעץ – מטאפורה של חור קטן, בלתי מורגש. יונתן מסכים לחור של נעץ, "אבל הילדים רוצים", מטרת רצונם אינה ברורה, אך בהקשר של שלושת ה"יונתן", היא יכולה להיות "החור הגדול", במכנסיו של "יונתן הקטן", או הרצון לתקוע את "יונתן" – "התפוח" – על מקל הדגל כנהוג בשמחת תורה, או רצונו של העם לאכול גם, כמו יונתן בן שאול.

- ❖ "והם ילדים, ואני יונתן" – הם קטנים ואני קטן, אך הם רבים ואני יחיד. לאורך כל השיר יש הבחנה בין "הם" ו"אני". רבים מול יחיד. הבחנה שבאה כאן לשיאה. מה יכול יונתן הקטן לעשות כנגד כל הילדים? או: יונתן בן שאול שמישהו מהעם מוסר לו על איסור אביו וכעת הוא נתון לחסדי העם? – הם יודעים מיהו הבוגד, אך שותקים ומשתתפים בבירור שעושה שאול לאחר מעשה, ולבסוף מונעים משאול להוציא להורג את בנו (שמואל א' י"ד 20-46). ושוב הוא נתון לחסדיהם.
- ❖ זו מטאפורה לאזלת ידו של היחיד מול הרבים, של היוצא מן הכלל אל מול הכלל, התלות שלו בחסדם לקבל אותו או לא!
- ❖ את 4 השורות הבאות אפשר לקרוא בשתי צורות. בזרימה הטבעית נוצרים 3 משפטים: "הם כורתים את ראשי בענף", "גלדיולה". כאן ענף הגלדיולה הוא מטאפורה לחרב. השילוב של אקט הכריתה עם מצלול המילה גלדיולה מזכירה את עריפת הראש ע"י גליוטינה. כמו כן, גלדיולה בעברית היא סיפן ושוב צורת הסיף של עליו. "ואוספים את ראשי בשני ענפי גלדיולה" – ענפי הגלדיולה במשפט זהים כמטאפורה לזר עלי הדפנה שענדו לראש גיבורי המלחמה. (יונתן בן שאול) ומשוררים. אין כאן מגע יד, האיסוף מתבצע בעזרת ענפים, מעיד על מגע עקיף משום טומאה (או קדושה)!
- ❖ "ואורזים את ראשי בנייר מרשרש" – זה הנייר העוטף את התפוחים בארגז לפני משלוח. בנוסף יש מטונימיה, של המילה נייר! המציינת תעודה רשמית כגון: תעודת זהות או אישור כלשהו. כמו בביטוי: "להציג את הניירות".
- ❖ בקריאה ע"פ החלוקה המקורית של השורות בשיר, מובחנות כמה מטאפורות לראש, שהן סמל לדבר ראשי חשוב וכן ראש – התחלה.
- ❖ מתגלות משמעויות נוספות: "הם כורתים את ראשי בענף" – כאן הראש הוא הפרי – הנמצא על ענף ונכרת, להבדיל מנקטף. ע"י שבירת המשפט מאזכר גם הביטוי "לכרות את הענף עליו יושבים", המציין חוסר אחריות של "הילדים".
- ❖ "גלדיולה, ואוספים את ראשי" – שוב, ע"י שבירת המשפט, בהקשר של המשפט הקודם, מתקבלת משמעות נוספת לכריתת הראש. עתה, משניצודה החיה, אפשר לאסוף את ראשה ולצרפו לאוסף הראשים שברשות הציידים. הראש הכרות קודם הופך לראש החיה שצדים ומציגים לראווה. כעת, הם מצרפים את הראש, שהופך לפרס, לאוסף שלהם.
- ❖ "בשני ענפי גלדיולה ואורזים" – תיאור של יצירת זר גלדיולות בין שני ענפים ואריזה "כדי לקחת".
- ❖ "את ראשי בנייר מרשרש" – כעת הראש הופך לאוצר ארוז בנייר מרשרש, נייר אריזה, ונגנז או נלקח למקום אחר, הוא אינו מוצג בטרקלין, כאילו היה ראש החיה הניצודה.

- ❖ "תפוח" – המילה אינה מופיעה בשיר, אך משתמעת. התפוח הוא פרי עץ הדעת. פרי פיתוי. שלאחר שטעמו ממנו גורשו אדם וחווה מגן עדן.
- ❖ בדימוי היחיד – בשיר חבוי במילה "כזה". שמשמעה: "כמו זה". השיר אינו מציין מהו "הזה" הזה. דימוי זה מסתיר את "יונתן" האמיתי.
- ❖ "ואני יונתן" – מכריז הדובר בשיר, המשוררת היא יונה = יונתן, נקבה הדוברת בקול זכר. "יונתן", התפרסם בספר שיריה הראשון, בשנת 1966, מבלי להיכנס לגוונים הצהבהבים של חייה, אפשר לאזכר התבטאויות שלה בלשון: "אני = משורר". ברבים משיריה השתמשה בלשון זכר.
- ❖ יונתן, בן שאול, הוא זכר. הוא גיבור מלחמה. אך גם דמות שנויה במחלוקת בקרב מפרשי התנ"ך. בין פרקי חייו של יונתן כגיבור האהוב על העם למרות חטא טעימת הדבש, שמואל א' יד', לבין תיאור מותו ועריפת ראשו ע"י הפלישתים, שמואל א' ל"א, יש כמה פרקי "גישור", המתארים את ספור אהבת יונתן ודוד. אהבה הפותחת ב"ונפש יונתן נקשרה בנפש דוד ויאהבו יונתן כנפשו". שמואל א' י"ח). ונמשכת עד מות יונתן ודוד המקונן "צר לי עליך אחי יונתן נעמת לי מאד נפלאה אהבתך לי מאהבת נשים" (שמואל ב' א'). כן כוונת הביטוי "כזה".
- ❖ השיר הוא משל, אשר הנמשלים האחרים בו, מלבד המשוררת, הם "הילדים", המהווים "הם" (אולי, "אחר"?) גלובלי. "הם" אולי מחזרים שניסו לצוד את יונה = יונתן (החיה) ולצרף את ראשה כפרס על הישגיהם, ל"אוסף" שלהם (עוד קרקפת תלויה על חגורתם). "הם" מביאים לה גלדיולות שבהן הם כורתים – אורזים את ראשה, הפרס המובטח לצייד בתום הצייד. "הם" קושרים "זר" לראשה. ובה בעת יוצרים זר מראשה שביחד עם הגלדיולות עטוף בנייר מרשרש. יונה = יונתן היא "הצעצוע" של הילדים, שבוחנים את גבולותיו, מתי יתפרק.
- ❖ "הם", אולי הפסיכולוגים, "מכווצי הראשים", שניסו להגדיר את מצבה הנפשי, על נייר מרשרש רשמי.
- ❖ יונה = יונתן מנסה לחצות "את הגשר", גשר של נייר, מעל התהום הפעורה בין עולמה הגלוי לבין עולמה הנסתר. היא רוצה להוות ראש-גשר לבאים אחריה.
- ❖ "הם" טעמו מהדבש שלה, ועדיין הם רודפים אחריה ורוצים עוד. כמו בביטוי: "רוצים לראות דם", יונה = יונתן מסכימה לחור קטן, של נעץ, דקירה של מזרק, אך הם רוצים יותר, בין אם זה "חור גדול" במכנסייה, או חיטוט מעמיק בנפשה "להיכנס לה לורידים".
- ❖ כ"שהם" מגלים את האמת שנותרת סתומה בשיר, הם נדהמים: "לא תארנו לעצמנו שאת כזאת".
- ❖ זה הענף שכרתו תחתיהם ועתה הם מצרים: בגללם התפרק הצעצוע וראשו נתלש! ומה נותר ל"הם" לעשות לבד מבקשת מחילה?!

ד"ר לינה ארנון, אם לשלושה בנים בוגרים וסבתא לשני נכדים. "נושמת, חיה, שוקקת, גומעת, מחייה, מלמדת, חווה, רוקמת את השפה העברית, ומן השפה העברית שאין בלתה!". בעלת תואר ראשון בספרות ממכללת "אורנים", תואר שני בספרות עברית וכללית מאוניברסיטת תל אביב ודוקטורט בפסיכולוגיה וחינוך. מרצה, מלמדת ועוסקת בלימוד ילדים מחוננים במכללת תל-חי.

## ליאורה בן יצחק לא בכל יום מזדמן

לראות -

שקיעה טובעת בְּתוֹךְ יָם סוּעַר  
מְאֵדֶמֶת מְכֹאֲבִים חֲנוּקִים עַל גַּב קַרְקָעִית.

לילה מופר -

עַל שְׁלֹחַנֵי אֶבֶן אֵינָה מְאִירָה עוֹד,  
חֲקִים הַשְּׁתַנּוּ.  
הַדֶּרֶךְ אֵינָה הַדֶּרֶךְ בְּהַטְבָּעֵנוּ טְבִיעוֹתֵינוּ -  
רַק לְנִעְגוּעִים נוֹתֵר מְרַחֵב לְהִרְאוֹת.

ממעל מאים מרקם בְּהָה,  
אלה אינן צפּרים עטות לְטָרֶף.  
סמיכות האבך מעוררת חושים להבחין בין טוב לרע,  
מדוממת יכלת הבנה לראות  
איך טרוף ננעץ על שביל בין תקנה חצויה בין הנצים.

עננים עבי כרס גוחנים מטה.

שומעת עצמי בוכה

ליאורה בן יצחק - בת קיבוץ, צ'לנית בעברה.  
מ-1990 מנחה סדנאות לכתיבה יוצרת רב תחומית, לנוער ולמבוגרים.



## שעיה לזרסון

### אבי

בְּצָרוֹר קָטָן  
עַל גְּבֵי דְפִים  
דְּהוּיִים  
שָׁב אֵלַי אָבִי  
מִתּוֹךְ הַחֲדָלוֹן  
בְּתוֹךְ דְּפֵי גְלוֹת  
בְּכַתֵּב עֲרָלִים  
מִצָּאֲתֵי אוֹתוֹ  
נְמוּג אֶט אֶט  
בְּשִׁתְיָקָה  
וְאֲנִי  
שׁוֹא הֶלְכְתִי אַחֵר  
אֲרוֹנוֹ וְלֹא  
קִדְשִׁיתִיו כְּאֲמוֹנָתוֹ  
זְכַרְתִּי  
אֵיךְ אֶסֶף אוֹתִי  
אֲלוֹ  
תַּחַת טְלִיתוֹ  
בְּתַפְלַת  
יוֹם הַכְּפוּרִים

## יעקב ברזילי

### חטא ועונשו

בְּלֵיל חֲטָאִים,  
יְכַבּוֹת צוֹפְרִים הִרְעִידוּ אֶת גְּדֵרוֹת הַתֵּיִל  
אֲלֵמוֹת אוֹר הִתְנַגְּשׁוּ זו בְּזוֹ, וְלָכְדוּ  
נֶעַר חוֹמֵק בְּחֶסֶת הַחֲשָׁכָה.  
נְבִיחוֹת כְּלָבִים שֶׁל מְהַלְכֵי אַרְבַּע  
וּמְהַלְכֵי שְׁתֵּים הִפְרוּ  
אֶת חַיֵּי הַלֵּילָה שֶׁל הַיְּנִשׁוּפִים.  
  
בְּחֲצוֹת נִתְפָּס הַנֶּעַר!  
בְּתַנוּעַת מְלַקְחִים שֶׁל הַצָּבָא הַגֶּרְמָנִי  
הַשְּׁלֵם כְּתוּרוֹ שֶׁל יֶלֶד בֶּן 9, חֲמוּשׁ בְּסֻלְקִים.  
כַּח מְשִׁימָה מִיַּחַד הַסְּתַעַר עָלָיו  
וְהַיֶּלֶד נִכְנַע, הוּא אֶף הוֹדָה  
שֶׁבְּזוֹ אֶת מַחְסֵן הַסֻּלְקִים  
שֶׁל הַרִיבֵי הַשְּׁלִישִׁי,  
בְּטֵנוֹ חֲשָׁקָה בְּסֻלְקֵי בְּהֵמוֹת.  
  
עוֹד בְּאוֹתוֹ לֵילָה נִתְלָה הַיֶּלֶד  
עֵינָיו, בּוֹז רוֹשְׁפוֹת לְתַלְגֵּינִים  
וּבֵינֵן לְסִתּוֹתָיו סֻלְקֵי בְּהֵמוֹת תְּקוּעֵי  
כְּמִי שֶׁמְעַשֵּׂן מִקְטָרֶת כְּבוֹיָה.  
וּכְשֶׁהָאֵץ הָרוּחַ אֶת שִׁיוֹטוֹ  
פְּתוּחֵי שֶׁלֶג יֶרְדוּ מִמַּעַל  
שֶׁהִלְבִּינוּ אֶת חֲטָאוֹתָיו.

---

**שעיה לזרסון** - עלה ארצה מגרמניה ב-1947 לקיבוץ יד מרדכי. מילא בעבר תפקידים בכירים בחיל האוויר ובתעשייה.  
כיום עוסק בכתיבת שירה (בעיקר), בסיפורת ובאמנות פלסטית.  
פירסם משיריו וכתב ביקורת ב"מאזניים".  
השיר "אבי" מתוך ספרו "ריח הלחם ריח הגשם".



איליה בר-זאב

## מאחורי הקלעים

גם הלילה שחקת.  
באצבעות-ידיך, בלהט פנים,  
בקולך.  
הלילה שמתק.  
הקהל כבר חמק למעונות רחוקים.  
מאחורי הקלעים,  
במבוכי המסדרון,  
זרים נחו כמו ביום אחרון.

רק האחד והוא פלאי מתנפץ כל פעם מחדש -  
מתזזר האין-סוף של רסיסים שלמים.

הלילה שחקת. עיניך יקודות -  
שושנה אדמת-רוחות  
קולות וברקים.

"מישהו מפשפש בכיסי  
גונב חלומות  
זכרונות דהויים"

מיכאלה למדן

## תיקון הלבבות

תיקון הלבבות  
התלוי בחובתם  
להזין זה את זה,  
הזון חוזר נשב.  
כרוח מערב,  
משיכה ענני שמחה,  
כבדים,  
כמשקל רצונם,  
לקיים רצון קונם.  
ולהחזיר החיות-  
לעולם-חוזרת.  
'חיות לעולם חוזרת',  
בעולם תיקון הלבבות.  
עולם תם,  
תם ולא נשלם.

מיכאלה למדן – נולדה ב-1974  
בקיבוץ בגליל. מתגוררת מזה כ-10 שנים  
בירושלים. למדה פילוסופיה ומחשבת  
ישראל באוניברסיטה העברית וחינוך  
מיוחד באחת המכללות הדתיות.

איליה בר-זאב - נולד ברחובות ב-1935,  
גדל מגיל שנתיים בירושלים. בשנות מלחמת העולם  
השנייה כילד חוץ התחנך בקיבוץ גינוסר (שמו אז היה  
איליה וולפנהויט) וחזר לירושלים. בוגר התיכון ליד  
האוניברסיטה.  
ב-1954 התגייס לצנחנים. השתתף בכל מלחמות ישראל  
עד שנות ה-80. קיבל תואר שני לפי קריטריונים מיוחדים  
של וועדה מיוחדת במשרד החינוך.  
מאמן אתלטיקה קלה של ספורטאים בכירים שייצגו  
ומייצגים את המדינה באליפויות אירופה, עולם  
ואולימפיאדות.  
כותב שירה ברצינות כשנתיים לאחר שהחל ללמוד  
במכון אבשלום בחוג לשירה וסיפורת בהווה  
הישראלית.  
פירסומים עד כה - "עתון 77"; "מאזניים"; מצגת  
שנערכה ע"י שרית שץ. העיתון המקוון "חדשות בן  
עזר".

## על קצה הנוצה



- ❖ **אוקסימורון** - קביעה או תיאור על-ידי דבר והיפוכו. ההישג האמנותי של האוקסימורון הוא במזיגת השניים, הסותרים לכאורה זה את זה, לאחדות אורגנית מפתיעה בחידושה. ניטשה, ב"כה אמר זרתוסטרא" שם בפי זרתוסטרא את המילים הבאות בפתח דבריו: "נתון חפצתי ופֶּזֶר, אם ישובו החכמים בין האדם לשמוח על איולתם ועניים ישובו לשמוח על עושרם" (תרגום - ד. פרישמן). בתקופת הבארוק נעשה שימוש רב באוקסימורון. רומנטיקנים וסימבוליסטים השתמשו בו כדרך לביטוי "הבלתי ניתן לביטוי". האוקסימורון העשיר גם את השירה העברית החדשה: "דממה רשושית!" "אין סוף בהרף עין!", "זורח עוד לילה", "רפדוני בחוח", "פתאומית לעד", "הד אילמות", "החושך הדליקו", "עוגמים ברננה", ועוד. ב"רומאו ויוליה", דברי רומאו הנרגשים בנויים כולם על אוקסימורונים: "אבוי שנאה רוחשת אהבה / הכול שראשיתו בְּאֶפֶס וּבְאֵינן! קלות כבדה וריקנות מלאה! הו תוהו מאוכלס צורות-תפארת! הו, אש קרה! עשן צלול! נוצת-עופרת! בריאות חולה! שינה שבהקיץ שאין בה שום דבר ממה שיש בה! / וזו אהבתי, כך אַחֲוִישָׁנָה, אך באהבה - האהבה איננה." תרגום: רפאל אליעזר. (מתוך הלקסיקון למונחים ספרותיים של עזריאל אוכמני).
- ❖ **האנשה (פרסוניפיקציה)** – ציור לשוני ואמצעי אמנותי שכיח מאוד, המציג דומם או צומח, בעל חיים, רעיון, תכונה או הרגשה, כאילו הם אנושיים. מוצגים ותופעות לא אנושיות חושבים, מרגישים, מדברים ומתנהגים כבני אדם ובכך מבליטים ומחזקים את תכונותיהם.
- "לבוש שחור/ ישב הערב על מפתן הבית" (יעוז-קסט).
- "לפנות בוקר טיילה שמש בתוך היער/ יחד עמי ועם אבא" (גלבוע).
- "עיר התמיד// פצועה במזמורי תהילה/ שנחרתו בפגיונות/ על דל כתפיה" (דן פגיס).
- ❖ **ארס פואטיקה** – שירה העוסקת בשירה ומתבוננת בעצמה, כמו: תהליך היצירה עצמו, מקורות ההשראה, אמנות השירה, שפת השירה, המשורר כיוצר, השפעת השירה וכו'. מקור המונח - בספרו של אריסטו "פואטיקה".
- דוגמא לארס-פואטיקה מתוך שירה של ויסלאבה שימבורסקה "ניסיון" (תרגום רפי וייכרט):

הו כֵּן, פְּזִמוֹנִי, לוֹעֵג אֶתָּה לִי.  
שָׁגַם אִם אֵלֶיךָ בָּקָר, לֹא אֶפְרַח פְּנֹד.  
רַק הַנֶּרֶד פּוֹרַח פְּנֹד, וְלֹא אַחַר, הֵן זֹאת תִּדַע.

ויסלאבה שימבורסקה



## תמיד מעברים

תמיד מעברים

תמיד גנבת גבולות

הכרחת חמרים אסורים לנשמה מרעבת:

אמברוסיה, נקטר, שלו, מן. דגן שמים

וטללים לענוי-רוח. כל אימת

שמחסום נפרץ, בריקדה קורסת,

נדידת עמים בתוכך

ממחוז תודעה למחוז תודעה שועטים

לברא שוטים ועקרבים

ושאר מרעין בישין

בדרך בואך שדות

תם נצחיים.

תמיד מעברים

תמיד-תמיד יצרות מהשבה

הרים, מים רבים,

בואך אדמה בתולה

ארץ לא זרועה

שם, עת שחר יפציע,

עלי עשב פרא

אגלי טל בוקים

## אחות לא ידעתי

בְּעֶדְר כְּבָשִׁים  
עֲתִים נִמַּר שֶׁל נִיר  
עֲתִים חֲבֵרְבוֹרוֹת

לא עוד.

'שׁוֹבְרִים אֶת הַפְּלִים וְלֹא מִשְׁתַּקִּים'  
כָּל חִיָּה לְמִקּוֹמָה תָּשׁוּב  
יַעַר אָחוּ סִבֵּךְ גִּדַּת נִהַר

רַק עֲרֵגַת אֵין קֵץ  
עֲכָשׁוּ בְּהִתְעַטֵּף  
עָלֵי נִפְשִׁי,  
נִפְשִׁי הַיּוֹצֵאת  
לְרַחֵלָה אַחַת  
יְחִידָה וּמְיַחֵדָה  
אָחוֹת לֹא יָדַעְתִּי  
רַחֵל שְׂמָה

אָחוֹת לֹא יָדַעְתִּי  
לְעוֹלָם בָּאָה  
וְהִלְכָה  
טָרָם הַנִּלְדִי:  
עֲכָפָר מְבִהֵל  
בִּיעַר תְּתוֹלִים

לְיָמִים חֲבֵרְתִי  
לְלֶהֱק שׁוֹעֵלִים  
יְלָדֵי הַשְּׂכוֹנָה:  
תְּרַבּוֹת רָעָה  
וְתַעֲלוּלֵי מְשׁוֹכָה

וּלְיָמִים אַחֲרֵים  
שֶׁה בּוֹדֵד  
בְּעֵדַת זְאֲבִים,  
זְאֵב בּוֹדֵד

לוּ הָיָה לִי הַנָּה אַחֵר  
הָיִיתִי מְשִׁיג אֶת מִפְתָּחוֹת אֶתְמוּלִי  
וְלוּ הָיָה אֶתְמוּלִי אִתִּי  
הָיִיתִי מְשִׁיג אֶת כָּל הַמַּחַר שְׁלִי...

מחמוד דרוויש



פטר קנטור

נוף

הנוף, הדר מסיד למחצה.  
בפנותיו רחש מלאכות  
קורי עכביש קורמים חוט נרשט.  
מפיון החלון, קריצה של זבוב מיגע,  
עד ערב יכרע גורלו  
יתארס עם מלאך המות.  
מאי-שם נשמעת דממת צפורים לאות  
האסורות ושוקות בכלוביהן.  
בשקע נדח מתגודדים גרגירי אבק  
בונים הר של זקמה.  
בפנה אחרת כדור חסר מנוחה  
מצפה להבצעט.



פטר קנטור

תרגום מהונגרית: יעקב ברזילי  
התרגום הופיע במוסף לספרות של "מעריב"

פטר קנטור – ציוני דרך

נולד ב-1949 בבודפשט. בעל תואר בספרות ושפות אנגלית ורוסית.  
סופר, משורר ומתרגם. ב-1991 זכה במילגה מטעם קרן פולברייט בניו-יורק.  
שימש מנהל מדור השירה בכתב העת היוקרתי בהונגריה - "חיים וספרות".  
הוציא 8 ספרי שירה בין השנים 1976-1997.  
תרגם יצירות רבות מאנגלית ורוסית.  
ייצג את הונגריה ב-8 פסטיבלים בינלאומיים לשירה, לאחרונה בישראל.  
עטור פרסים הונגריים ובינלאומיים (שבעה במספר).  
חבר באגודת הסופרים ההונגריים, באגודת העיתונאים וכן במועדון P.E.N.



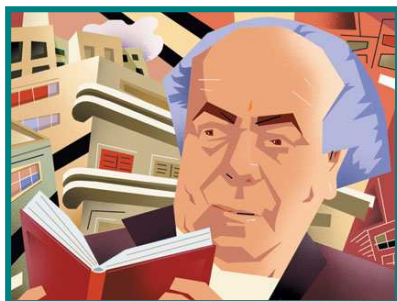
## עיין ערך תרגום

ב"עיין ערך שירה" - גיליון 1, הצגנו בפני הקוראים את שירה של עדנה סנט וינסנט מיליי, "האהבה אינה עיוורת", כאתגר לתרגום. נתקבלו מספר תרגומים, חלקם היו מילוליים בלבד ולא שמרו על רוח השיר (מקצב, חריזה ומשקל), לכן לא פורסמו. רבים התלבטו לגבי מיגדר הדוברת ומי הנמען או הנמענת. דבר זה מעיד על כך כי קשה ומורכבת מלאכתו של המתרגם והיא אמנות תובענית לא פחות מכתבת שירה. אחד מן המתרגמים הבולטים ביותר לשפה העברית, היה המשורר אברהם שלונסקי. תרגומיו ליצירותיהם של משוררים, פרוזאיקנים ומחזאים רבים לא נפלו מבחינת יופיים, איכותם וערכם הפואטי, מן המקור.

כהקדמה לתרגומים שנשלחו למערכת העיתון, ברצוננו להביא מסה אשר נכתבה על ידי שלונסקי עצמו, עוסקת באמנות התרגום ומציגה את ה"אני מאמין" שלו כמתרגם. לאחר הצגת התרגומים לשירה של עדנה סנט וינסנט מיליי בגיליון זה, אנו מביאים 6 תרגומים של מתרגמים שונים לסונטה מס' 18 של שייקספיר.

אני מודה מקרב לב לכל אותם קוראים שעמלו על תרגום שירה של עדנה סנט וינסנט מיליי ושלחו אלינו את תרגומם, בין אם פורסם ובין אם לאו.

אברהם שלונסקי



אברהם שלונסקי  
צייר: איציק רנט – "פרופיל תל אביבי"

## על אמנות התרגום

אני עומד להרהר מעט באמנות התרגום, בחבלי האמנות הזאת שהיא אמנות של מירון מכשולים, אשר בתוך שאר האמנויות – שכולן, בעצם, בבחינת "מירון" כזה – היא האומללה ביותר. עד היום עליה להיאבק לזכות קיומה, עד היום יש עוררים על עצם האפשרות של מלאכת התרגום להגיע לשלמות הבלתי-מתפשרת.

עד היום טוענים, כי התרגום הוא נס – תרגום טוב, תרגום תואם, תרגום המזכה את הקורא לפגישה גדולה, חד-פעמית. עד היום היא כמתנצלת, אמנות זו, ומחפשת לה דרכים חמקמקות, פשרות ועקיפין, כביכול, "איך שהוא להסתדר" בכל זאת; וכך מתרגמים שורה חרוזית ללא חרוזים, שורה קצובה ללא קצב, אמנות-הצורות ללא צורות, שהן חותכות לה את חייה האמיתיים – וכל זה למען מה? למען "היותה דייקנית".

לכאורה, תכלית מכובדת, אלא שבסופו של דבר מתברר, כי עצם הדיוק באמנות זו הוא מכשול, שהרי משמעותו אחרת: אין זה דיוק במשמע המדעי, אף לא הבלטריסטי. זהו דיוק אמנותי; דהיינו, שעצם קיומו מתאפשר על-ידי ויתור על שאר דקדוקים. זהו הדיוק השירי, שהניגון, הצורות, הקצבים, האתנחתות – ולא דווקא פירוש המילות –

מהווים אותו. למילים יש כאן לא רק פשט, אלא גם רמז וסוד, ואפילו דרש. זוהי לשון, שדימויי-דימויים נותנים בה הדיהם, שמטען רב של אסוציאציות טעון עליה. כי לא מילון, לא לקסיקון, לא קונקורדאנציה היא לשונו של עם, אלא ב י ו ג ר א פ י ה שלו, איך הוא שמח, איך הוא בוכה, איך הוא חי את חיי גופו ונשמתו; אגב: כמה מילים נרדפות לעצב יש לו, לעם זה או אחר, וכמה של שמח?

אכן, בעניין העצבות נתקלתי אגב מלאכת תרגומי את פושקין, והוא דוגמה לאחד הקשיים הגדולים ביותר של אמנות זו. גיבורו של רומן בחרוזים זה, אונייגין, היה לוקה באותה עצבות של אופנה, שפרחי האצולה הרוסית "נחלו" בה בתחילת המאה הי"ט. זוהי – הייתי אומר – עצבות של "ביטניקיות" שמלפני למעלה ממאה שנה, שיממון של אנשים שעייפו, ואי אתה יודע, למה ובזכות מה; אנשים, שעולמם נראה להם מרוקן, בלי שידעו כי בהישג-ידם הם הערכים שאפשר לחיות בהם חיי חדווה ואיתערותא – עצבות ושיממון שבאו לרובם בירושה מאנגליה, מבירון והאצלת רוחו. ביקש פושקין להגדיר הגדרה שירית-היסטורית את המרה השחורה המיוחדת הזאת – ונתקשה מאוד. ודאי, במדע הפסיכולוגיה יש מינוח מדויק לכל העצבויות שהן בגדר מחלות. אך עצבות בשירה איננה מחלה, ואם מחלה, הרי לכל היותר כאהבה בשיר-השירים ("חולת אהבה"). ואכן, ביקש פושקין לדייק (ונוכח: **דיוק פואטי!**), ולא נמצאה לו מילה ברוסית העשויה למצות את מושג העצבות המיוחדת הזאת – וזה הוא "ביאליק של הלשון הרוסית"! – ואז החליט להשתמש במילה האנגלית - Spleen כתוספת צבע למילה הרוסית Khandra. ובכן, גם במקור המירון אחר הדיוק הפיזי הוא מירון של מכשולים, שכן כל יצירה הינה, בעצם, "תרגום". אדם "מתרגם" את הרגשתו ההיולית, אשר בטרם היות לה צורה הריהי בבחינת אֵין, ל"הווייה פיזית" בזכות הצורה המעוצבת. זהו תרגום מֵאֵין ליש על ידי מתן צורה. וצורה – לא מבחינה פורמאלית בלבד, אלא בבחינת ניגון. ובכן, גם כאן "תרגום", אלא שכאן המשורר הוא השליט, והוא הבוחר לו את הניגון. המתרגם מוכרח להשתעבד לניגון שכבר נבחר, שאחר, ולא הוא, בחרו.

אכן, מהי אמנות התרגום? **עבדות בתוך עבדות**. שהרי עבדות יש בעצם היצירה – לנושא המסוים, לעלילה המסוימת, להרגשה המסוימת; כביכול, אומר איש המקור: אני מבקש זאת עד מיצוי, "בכל מאודי" – כלומר: אני עבד לזה. וכאן בא המתרגם אל איש המקור, אל זה שיצר יש מֵאֵין, ומבקש להיות שליט-משנה וליצור יש מאין. בחינת עבד של עבד. מתוך כך, בעומדם לפני הקשיים, בוחרים המתרגמים על פי הרוב בדרך הוויתורים: מוותרים על כמה ענייני ייחוד שבצורה למען הדיוק התוכני-מילולי. על הללו אפשר לומר "מדייקים למטה" – ברמת הדיוק החיצוני, שהוא למטה מן השירה. כי הדיוק הפיזי, זה "הדיוק של מעלה", עיקרו הניגון, שבו חדלות המילים להיות בעלות המשמעות המכרעת, שהרי בעצם אין "מילים" בשירה – **יש רק צירופי מילים**. והמילים שמצטרפות אינן בגדר "אחד פלוס אחד", לא ערך פלוס ערך, ערך כמותי פלוס ערך

כמותי. זהו ערך איכותי פלוס ערך איכותי, שצירופם מהווה יצור חדש, שפעמים הוא אף הפְּכִי לגבי כל אחד ואחד ממרכיביו.

ואם ניגון – הרי זה ייחוד. אם כן: הייתכן תרגום בכלל? היכול האני להיות זולת?  
 שהרי לא אתן אותו, אם לא אהיה הוא. והיכול "אני" להיות "הוא"?

הרהורים הרבה הרהרתי: למי דומה המתרגם, העוסק בכלי זה ששמו לשון, החדלה להיות "ערך מְלִיץ" ונהפכת לניגון? למי הוא דומה? שמא לַפְּסָל שמעתיק פְּסָל של שיש לשפת האבן או העץ? שמא הוא צייר, העומד מול נוף – הנוף ישנו, הוא קיים קיום מוחלט, ייחודי – והצייר מציירו? שמא זו נגינה בארבע ידיים? ועוד משלים הרבה, שפְּכִל שעיינתי בהם, ראיתם כמשלים שאינם דומים לנמשל. אין כאן פתרון לשאלת השאלות: איך "אני" יכול להיות "הוא"? – שזה עיקרו של תרגום אמיתי. וכאן ה"אני" כפול ומכופל – גם ה"אני" של היוצר וגם ה"אני" של הכלי, של הלשון – כלום יכולה העברית להיות אנגלית, להיות זולתה?

ובכן, למי דומה המתרגם? מצאתי, כאמור, דימויים שונים לרוב, שכל אחד מהם העלה רק צד אחד של דמיון. ונדמה לי, כי המשל הנכון, זה החופף את הנמשל, הוא משל **השחקן**. כי איך אני שהווייתי כך וכך, שקומתי הרוחנית כך וכך, יכול, בשעה אחת – ברגע אחד של נצח ששמו "במה", משחק-האמנות על הבמה – להיות בעל מהות אחרת ובעל קומה אחרת, "להיות" נפוליאון, "להיות" סוקרטס, "להיות" איוב ו"ממש הוא" – והרי במשחק תיאטראלי המדובר, ובכן בכל לבושיו, ולא רק הממשיים – ממש "הוא", שאם לא כן, הרי אין כאן משחק? אכן, היכולת הזאת להיות "אני"-הוא – זוהי יכולתו של השחקן. וכאן מתגלית האמת המופלאה, הדיאלקטית, של האמנות – שכדי להיות "הוא", צריך השחקן במלאכת-המחשבת שלו, בכוח הביצוע, לשמור הרבה מאוד דווקא על ה"אני" הפרטי שלו כיוצר. רק על ידי מיצוי ה"אני", בתגבורת ה"אני", בחישוף המקסימאלי של ה"אני" הפנימי, יכול השחקן לתת את ה"הוא" בהווייתו האמיתית, הפנימית, החד-פעמית. זוהי, אם יורשה לי לומר כך, מין חד-פעמיות המתרחשת שנית! נדמה לי, שרק כך, על ידי מיצוי ה"אני" הסובייקטיבי של המתרגם פלוס מיצוי ה"אני" האובייקטיבי (הקולקטיבי) של הלשון, יכול התרגום לתת שווה-ערך של ניגון, פגישת ה"אני" עם גדלותו של ה"הוא".

אברהם שלונסקי נולד ב-1900 באוקראינה ועלה ארצה ב-1913 כתלמיד בגימנסיה "הרצליה". לאחר שיבה הביתה, שנהפכה לשהות ממושכת בשל מלחמת העולם הראשונה - עלה שנית ב-1921, עם בני העליה השלישית. ערך את השבועונים הספרותיים "כתובים", "טורים ו"עיתים", את מדור הספרות בעיתון "משמר" ואת הרבעון "אורלוגין". משורר, מתרגם, מסאי ומבקר. מענקי הספרות העברית. מספריו: "דווי", "לאבא אמא", "בגלגל", "באלה הימים", "אבני בוהו", "שירי המפולת והפיוס", "על מלאכת", "אבני גוויל", "משירי הפרוזודור הארוך", "ספר הסולמות" (שירה). "ללקוט אש"ל" (פובליציסטיקה). "עלילות מיקי מהר", "אני וטלי או מסע לארץ הלמה" ו"עוץ לי גוץ לי" (ספרות ילדים). וכמובן - שפע תרגומי מופת בשירה, בסיפורת ובמחזאות ממיטב ספרות העולם (בין רבים אחרים: פושקין, שייקספיר, דה-קוסטר, צ'חוב, רולאן ובאבל). חידושי הלשוניים - רבים מהם עסיסיים - נקלטו בשפה העברית. נפטר בתל אביב בשנת 1973.

Edna St. Vincent Millay

## Love is not blind

Love is not blind. I see with single eye  
Your ugliness and other women's grace.  
I know the imperfection of your face,  
The eyes too wide apart, the brow too high  
For beauty. Learned from earliest youth am I  
In loveliness, and cannot so erase  
Its letters from my mind, that I may trace  
You faultless, I must love until I die.  
More subtle is the sovereignty of love:  
So am I caught that when I say, "Not fair,"  
'This but as if I said, "Not here--not there  
Not risen--not writing letters." Well I know  
What is this beauty men are babbling of;  
I wonder only why they prize it so.



עדנה סנט וינסנט מיליי

## האהבה אינה עיוורת

תרגום: דן זמיר

האהבה אינה עורת ועיני גם לא טחו  
מלראות את יפיך הקסר, כעורך הנשי,  
מול דמותך הנשקפת תמיד תוכל נפשי  
לבחון את ראותיך הלא שוות, גבותיך ששחו.  
משחר נעורי ידעתי מהו לפי, מהו חן,  
את מובנם ודאי שלא אוכל למחוק.  
ממש עד יום מותי, הלא כל כך רחוק,  
אתור אותם, אם כל זה יתכן.  
כה עדינה היא רבונות האהבה  
אז אם אמר "אינך בכלל יפה",

כאלו ואמרתי: "הנך בועה שקופה,  
נובלת וקמלה, הכל סביבך קרס".  
ידעתי מה מצית גברים בלהבה  
נשגב רק ממני הוא גבהו של הפרס.

עדנה סנט וינסנט מיליי

## האהבה אינה עיוורת

תרגום: נועה סבו

האהבה אינה עיוורת. בעין אחת  
אבחין בכעורך ובחגון של אחרות.  
יודעת אני את פניך החסרות,  
עין הרחק מעין, גבה גבוהה מדי  
ליפי. משחר נעורי אלפו אותי  
לתחביבות, ולא אוכל למחות  
את סימניה מתוכי, כדי לראות  
אותך בלי דפי, עלי לאהב עד מותי.  
שלטון האהבה מעדן יותר:  
האם אני נלפדת באמרי: "לא מהגון",  
כאלו רק אמרתי: "לא שם-לא כאן  
לא נעור-- לא נרשם." מפר לי כל-כך  
היפי הזה, שגברים מפטפטים אודותיו;  
אני רק תוהה מדוע הם סוגדים לו כך.

עדנה סנט וינסנט מיליי

## האהבה אינה עיוורת

תרגום: טלי אטלס-תדמור

אינה עיוורת האהבה. בעיני האחת אני רואה  
את נעם חסדן של האחרות ואת כעורך.  
אני מכירה בחסר השלמות של מראך,  
עיניך מרחקות מדי זו מזו, הגבה גבוהה מדי  
מכדי שתהיי יפה. למדתי משחר נעורי  
שנחמדה אני, לא יכלתי למחוק מדעתי  
את מכתביהם, שעשויה ללכת אני  
בעקבותיך ללא אשם, חייבת לאהב עד ערש דני.  
ממלח ממני שלטונה של אהבה:  
אז אני נתפסת במלותי האומרות: לא מצדק  
אבל, זה כאלו שאמר "לא כאן-- לא שם  
לא להעלות-- לא לכתב מכתבים". בעצם, יש בי הידיעה  
מהו היפי אותו אנשים ממלמלים:  
אך מדוע כה משבחים אותו, אני תמהה.



שישה תרגומים לסונטה מס' 18 מאת וויליאם שיקספיר



Sonnet 18

Shall I compare thee to a summer's day?  
Thou art more lovely and more temperate:  
Rough winds do shake the darling buds of May,  
And summer's lease hath all too short a date:  
Sometime too hot the eye of heaven shines,  
And often is his gold complexion dimm'd;  
And every fair from fair sometime declines,  
By chance, or nature's changing course untrimm'd;  
But thy eternal summer shall not fade,  
Nor lose possession of that fair thou ow'st;  
Nor shall Death brag thou wander'st in his shade,  
When in eternal lines to time thou grow'st:  
So long as men can breathe, or eyes can see,  
So long lives this, and this gives life to thee.



תרגום: אפרים ברוידא

האם ליום של קיץ אמשילך?  
אתה ענג יותר ורך ממנו:  
פרחי סיון הרוח משליכה,  
ותור הקיץ בא וראה איננו:  
יש עין רקיע רב מדי תבער,  
ויש אשר עמום זהב דיוקנה;  
כל הוד הודו יפנה, עדין יוסר  
בניד מקרים או חליפות עונה:  
אבל קיץ הוא נצח לא יבל,  
ומהורך רסיס לא יזרה,  
ומנות לא ירהב, כך ומשל,  
עת עם טורי בנצח תתערה;  
כל עוד אדם רואה ופה נושם,  
יחיו הללו, ואתה בהם.

תרגום: ש. שלום

הליום של קיץ מראך אמשיל?  
נחמד אתה ומזג טוב יותר.  
חמת סופות הנצנים תשיל  
— מחמל אביב — וקיץ חיש עובר.

יש עין-שמים לזרא תלהט,  
וזהב מראה יש יתפך עמום.  
וסר חנו נוי מנאה נפרד  
על פי מקרה או חליפות היקום.

אך תור קיץך לנצח לא ימור,  
אף לא יאבד נוךך! בל תהלל  
כך המנות כי צלו תשמור —  
עם שיר-עולם בזמן אתה מושל!

כל עוד אדם נושם, עינו תחזה —  
גם זה יחיה, ואתה תחיה בזה!



## תרגום : אריה סתיו

הלימים של קיץ תשנה בחרוני?  
הלא מתוון אתה מהם ומלבב.  
הן רוח עז יטרף נצן ענג במאי,  
הקיץ מועדו קצר הוא וחולף,  
ויש שעין חמה תלהט ביתר שאת,  
ולעתים עומם זהב קלסתרה הצח,  
והיפה נגוז, מחלצותיו פושט  
בחליפות הזמן או במקרה. ואך  
הקיץ שפך לנצח הוא יכון,  
ולעולם יפי דמותך לך תעמד.  
לא מנות יתרברב כי בצלו תשפן,  
כי על הזמן תגבר באלה השורות.  
כל עוד עין איש רואה ורוח באדם  
חיות הן, ולך יתנו חיי עולם.

## תרגום : שמעון זנדבנק

האם אשנה אותך ליום של קיץ?  
אתה ענג ומאזן ממנו.  
רוחות חוטפות פרחים רכים של קיץ,  
ותור הקיץ בא וכבר איננו.  
עין השמים פעם בוערה  
וכבר ארשת זהבה מועבת,  
וכל יפה נתק מן היפה,  
שומט עדין ביד מקרה או טבע;  
אבל קיץך נצחי ולא ידעך,  
ויפיך קיים ולא יאבד,  
ומנות במוותך לא יתברך,  
כי שיר נצחי יצמיחך לעד.  
כל עוד אדם חי ועינו פקוחה  
חי השיר ומחיה אותך.

## תרגום : אנה הרמן

האם אתה דומה ליום אביב?  
אתה ענג ממנו ויפהפה  
כי רוח בערבי איר מכאיב  
לנצני הקיץ הרפה.  
עינם של השמים לעתים  
בוערת או מכהה את ניצוצה;  
ואת היפי לעולם מכתים  
ארחו של טבע בלתי-מהקצע.  
אך נצח אביבך יהיה עטוי  
ביפי העדין רווי-הרך;  
המנות לא יהיה כצל נטוי  
מעל נחית חייך הארך.  
כל עוד ינשם אדם או יחזה  
אתה שריר וחי בשיר הזה.

## תרגום : יוסי גמזו

כלום ליום קיץ אשנך? הרי  
נלכב וממזג אתה ממנו:  
חן נצות מאי ירעידו סערי-  
חמס, ואך בא קיץ - ואיננו.  
יש שעין-שחק להטה תקשה  
ויש יועם זהב פניה שבע;  
וכל יפה, מיפי ינשה  
אם באקראי או בתמורות הטבע.  
אך נצח לא ידהה קיץך, אף לא  
יאבד לו יפיך, אף לא ירהב  
המנות, כי נתעית אל צלו  
עת כי תנצח לעד בטורי-כתב.  
כל עוד ינשם איש ועיניו חזות  
זה חי, ואף לך חיים בזאת.

## טל ניצן

\*

להאמין שנהפך לאהבה  
זה להאמין במטפחת מתגלגלת לארנב.  
אאמין אם בן בגופך.  
מדוע עורך כה חלק, אהובי?

מדוע שערך ארץ-רחוק כל כך?  
גדולה מהרעב אליך התשוקה  
להיות אפה: לבתר את העולם  
בלהב של יפי.

כל מכשירי הנווט בינינו – הטלפון,  
המחשב, המכוננית – קורסים אחר-אחר.  
נורות האור פוקעות.  
לא זה החשך שרצינו.

עברו שלשה ימים  
ופניך כבר בדויות,  
דוהות כמו דיו  
על מכתב אי-אהבה ישן.

---

**טל ניצן**, ילידת יפו, מתגוררת בתל אביב. משוררת ומתרגמת, כלת פרס שר התרבות למשוררים בתחילת דרכם לשנת 2001. תרגמה לעברית משירתם של מיגל דה סרוואנטס, אנטוניו מצ'אדו, פבלו נרודה, חורחה לואיס בורחס, אוקטביו פאס, ססאר ואייחו, אלחנדרה פיסארניק ואחרים. ספרי שירתה: "דומסטיקה" (עם עובד, 2002), "ערב רגיל" (עם עובד, 2006), "בעט ברזל - שירת מחאה עברית, 1984-2004" (עריכה) (חרגול, 2005). ספרה הבא, "קפה השמש הכחולה", יראה אור בקרוב בהוצאת אבן חושן.



## רחל דורבן

### סלע

אחר כן אקום ואלך  
הלך ושכח,  
ומה שאמר לא יהיה שלי  
אני יודעת, אדלק בעקבות  
וכוכעי אחבש בדרך המקבלת  
ועד אז יאמרו,  
יפה,  
היא לא מתכופפת,  
זו העצמה ירחשו  
ויסגרו הדלת בפניה  
כמו אדם מפריש  
מגופו ומחירו.  
וכמו אני אעמד בפתח,  
סלע מכה ופניו כתולע  
ואין יודע היצאו ממנו מים.

**רחל דורבן** - ילידת חיפה, בת לניצולי שואה, מלמדת ספרות והבעה בכתב בחטיבה העליונה, שיריה פורסמו במוסדות שונות: "על המשמר", "מעריב", "עתון 77", "אנתולוגיה לשירה עכשווית" הליקון".  
מאז מרץ 2003 פעילה בהנצחת ערכיו של בנה ניב-יה ז"ל.

## ברוך בראונשטיין

### העיר

זמני הוא רחוב  
בעבר שהיתי בו להגע  
בעתיד אעבור בו מצד לצד  
בהנה הוא זה שאיני בו כעת  
כשאמות, תחברו  
כל הזמנים הללו לעיר אחת  
שאינה זוכרת את שמי.

### היום יומי

אני מתחיל את היום בתקנה  
ומסיים אותו בידיעה  
שגם זה לא היה יומי  
כמו כל אלו שהיו לפניו.

### מתי יבוא היום

בסיומו אוכל לומר לעולם  
בזה יומי חיתי  
בעבור מתותי בכל השאר?

**ברוך בראונשטיין** - בן 56, יליד ת"א, גר בהוד השרון, סב לשיר ולמורן, פקיד בחברת ביטוח. כותב מגיל 17-18, (בעיקר למגרה) ומרבה לשהות בצל קרנות, תולה עיניים חולמות באוויר.



## מסע השחורה הנאווה הלא היא מלכת שבא

(חלק ראשון)

### הקדמה

מעשה אנדה על מסע ומלכה ופלאים אחרים בשוטה לדרך  
והכל להוסיף, לפרש ולבאר לדברי הכתובים, תוספתא ויותר.  
אם רק קצת אסתר, חי אורים ותמים, זה טבעו של ספור שעבר בימים.  
ונכתב דרך כלל במשקל וחרוז, עם גלישה פה ושם לטובת העוזו.  
כשנהגתי אי פאן במעט משובה, נא סלחו, התפונתי תמיד לטובה.

כן השלכתי לים האחרון איש יצה, " השמר בשפתך מדברי מליצה  
ומשחק הלשון, על גבוהה מטרתו, לא יבין הקורא, מה תהא אחריתו? "  
כלכם משפילים. הוא - יקח אותי אפל - אילן יוחסין לו מימות אחיתפל.  
עד-תם אכתב תם בלי-מתם לתמי, פי הפלל לי, לכלל כל-בכל, ובשמי.

רבתי המקצרים, לו אהי פקוצר, למלוי האסם ברב בר אין עוצר,  
טלו זמנכם, מתינות, כך דברי אנדה, פי מתנת סבלנות מיסודי מסדה.  
שבו, הניחו לכל ומזגו כוס יינכם. לחיים! נו? ? חיכתם? אני עבדכם!

### פרק אלה עוסק בממלכת בני שבא ורבו על מלכה ובעיות תאנה.

היא הביאה ברכה ועזרה לחלש, גם בטחה בכחה פי ידעה לחלש.  
יבולים נכפלו, האוצר כבר שלש, כך פטרה ממסים אמהות לשלוש.  
עת יורה חץ מקשת כמותה כנמרד. במכרות הזהב אף אסיר לא הלקה.  
כשרכבה ברחובות עלי תחש ברד, לה הריעו כלם "תברכי, הוד מלכה!"

אהבה מריעים בצאתה ובשובה, רכבות בהמנון מיחד על טובה.

סהר, תננה אור ברכת.  
נגף, סור. שמש, סיע,  
שפע הוד מלכות יוצקת.  
הגל שבא לה גם ינוע.

היא שלנו קסם ארץ,  
יפי, שכל, אהבונה.  
אלילינו תנו בה מרץ  
אכן חן כתרה, צנוע.

רק ...

ישנה מצוקה בענין המלכה, רב זמנה עצוקה, חסרה לה תשוקה.  
כן, אותה אוהבים כל כלם.  
רק אמרו: וכי זו אהבה?

מה תחלים לבדה במטה הריקה ואין גבר חובקה בעירם לנשקה?  
נסין פונת מתחנן ורומז שר צבא, מה יתום וחלול בעליל משכבה.

כהנת הנשים ורופאה האישי, נעדת-על מנו בנושא הרגשי.  
בחנו תקדימים והציעו שיחות, שוב בקשו אשמים, העלו נשכחות.  
לכהנת הגידה "הבייתה, אחות." ואימה בנקיטת צעדי הדחות.  
"צאו מזה, ומיד, כי אינני זקוקה. אין לי זמן לגפף פאן זכר כטפיל.  
אטפל בעצמי אם אהיה במצוקה. נעדה לגופי?  
הסתלקו! זה משפיל."

לרעותה הטובה היא אמרה בפשטות: "רק אינני יודעת, נושא האישות  
לפעמים לי קוסם וגורם התרגשות. אך ממש נשואין, כך נראה לי, זו שטות.  
וקראתי ספרים, יש ברב ספרי שבא, מנהגי הגברים בשירי אהבה,  
בדיחות דעת, חכמה, קצת יותר להסס.  
אלה כאן?

שאפשוט ואמר: 'הפנס'!

אולי ימצא איש רגיש, גבר בן, רק למען אורי,ש,

רק למען הבן."

כל עסקי מלכים שיג שיחה להמון - ובשבא פלפלים חריפים עד מאד.  
בת עשרים ועוד שש ורחמה שממון, לו היה לה אי-מי חיש ידלף שם הסוד.  
כל שבא נח או שבא נע, מזדמן ונודד, על מלכה שכזו לאלים הוא הודה,  
אך בדבר היורש, העדה קול נהד, גם אחרון משרתי החצר כבר ידע.  
בלי היצר, אף בית המלכות אין לו נצר.  
איך? בגיל שאפשר ומותר כרגיל, בצורה הנוחה או תנוחה של תרגיל,  
המלכה, איך תלד יורש עצר?

במקדש העשתרת כהנת קדשה,  
חוללה בעירם לקול לחן מוזר  
על נקבי החליל, מלדת קשישה  
שילדה לעצמה - בלי כל נזק - תריסר.  
בטקסי מסתורין בחגי הקדושה  
לה הצבו זקפות אבן בין עמק להר  
כמנהג המקום לאשה נרעשה  
אם פסק שכב-רכב, מקרית או מצהר.

פרק בית על עברי ועל שיר מתרגם, מה חשבה המלכה, ונושא יורש גם.

רחוק מהים, נתיבה שם יורדת,  
על נחל מכסיף איש מעבר שולח  
שירת געגוע עם פלג קולח  
לאשת ספן ולארץ מולדת.  
הנבל רוטט מלמה כדבר נדר,  
כשיר דלי לבור הקרוב אל השער  
על ריח הלחם בבית כנער  
עת שב לו בערב רועה עם העדר.

תרשישה הפליג. על ספון לכל רוח,  
אופיר המזהבת, בשבא אבני ערך  
ולמה נותר כאן? מדוע הדרך  
הודפת בלי נוח פגן ממפוח  
מתקה לו כנין, אוהבת? אם אין?  
הוא שר ועורג לעלמה לה שולח  
את שיר השירים, בקולו הקודח,  
כאלו מולו היא יושבת עדין.

בקשה המלכה והאיש העברי, לרוחה שמלאה משאלות וספק,  
הזמן, כדי לרשם שיר-שירים כצרי ולדאג לתרגום, שיהיה מספק.  
המלח - איש משכיל, קצת כותב למגרה - התעמק וטרח בלילו לאור נר.  
כל שירי הכלולות שפת "הארץ" זמר, אך משלב הלשון בשבאית הדורה.  
"ישקני" פתח, רק החל הוא לשיר, מרנן לפניה "שחורה ונאנה"  
ושואלת, האם הבנות שהפיר שחומות עור בארצו - או אולי בסביבה?  
ממשיך הוא פסוק, "ששופתני השמש, כאהל קדר, יריעות של שלמה."

שוב אוֹחֶזֶת יָדוֹ, "הֵן יִדְעֵתִי מֵאֲמֶשׁ כִּי שָׁם יִמָּצֵא לִי הַגִּבֹר עִמּוֹ  
לוֹ אֲרָאָה בְּנֵעִימִים וְיִיטֵב טַעֲמוֹ".

עוֹד הַמְשִׁיךְ בְּזִמְרֵי עַד חֲצוֹת // מְלוֹה מְנַגֵּינֹת בְּנִבְלוֹ,  
אֵת "שְׁחֹרָה וְנֹאנָה" הִיא לְמִדָּה // בְּעֵבְרִית, בְּעַל-פֶּה כָּל כָּלוֹ.  
חֵן קוֹלָהּ בְּהִרְבֵּה גְּאֹנָה // שָׁר מְסִרֵת סְלוֹסוֹל טַעֲמִים,  
אֲבָרִיָּה נְעִים בְּמִשׁוֹבָה // לַהֲט-חֵן וּפְתוּי מְנַעֲמִים.  
הַזְמֵר-הַסֶּפֶן הַתְּבוּנָן // הַתְּפַעֵל וְלָגֵם מְכוֹסוֹ  
וּבְקִשֵׁי נְעוֹר מְקַסְמָה // לְשׁוֹנָה - לְבִדּוֹ בְּעֵרְשׁוֹ.

הִיְתָה שֵׁם אִמָּה קוֹמֵת אַרְבַּע אֲמָה, הַשׁוֹמְרֵת רֵאשָׁה וְאֵינָה נְמוֹשָׁה,  
לָהּ סִפְרָה לְתַמָּה עַד כְּמָה נְתַרְגְּשָׁה, בְּגוֹפָה, גּוֹף אִשָּׁה, אֵיךְ נְעוֹרָה נִימָה,  
זֶהוּ "שִׁיר הַשִּׁירִים" מְעוֹרֵר אֵת נִפְשָׁה.  
אִז הַשִּׁיחָה כִּי עֵת שִׁשְׁמַעְעָה עַל שְׁלֵמָה, הַמוֹלֵךְ וְכוֹתֵב וְאוֹהֵב כְּאֶחָד,  
קָצַת... עֲלָה בְּרִצּוֹנָה שֵׁם לְדָרֵשׁ בְּשִׁלּוֹמוֹ, רַק אֵינְנָה יוֹדַעַת, זֶה לֹא מְכַבֵּד,  
כִּי לְבוֹא לְבַקֵּר בְּלִי הַסֵּדֵר בְּכֵתֵב יָד. לְקַבֵּל הַזְמָנָה?  
מִתְחַשֵּׁק לָהּ - מִיָּד!

לְרַעוּתָהּ הָאִמָּה נְסִיּוֹן וְחֻכְמָה וְהַשִּׁיבָה: "גְּבִרְתִּי, חֲבִיבָה כְּנַפְשִׁי,  
לְמַלְכָה אֲמִתִּית הַמְחִזֶקֶת תְּמָה, אֲפִשְׁרִי לְשַׁחַק בְּסַגְנוֹן הַחֲפְשִׁי.  
זֶה הָאִישׁ אִם בְּאֵלַי אָהֵב וְעָגַב, לְהַנִּיחַ כְּדָאִי, לֹא יִנְהַג כְּחָגַב,  
אִם גְּדֵלָה בּוֹ כְּגִבֹר וְלֵךְ אִישׁ רְצוּי יִחְזֹר אַחֲרֶיךָ בְּאֶפֶן מְצוּי.  
חֲמִדְתִּי, לוֹ חִידַת נְעוּרֶיךָ יִפְתֹר, אִם יַעִיר טַעַם חֵן וְחִיקֶךָ יִהְיֶה,  
רַק הַפְּשִׁילִי בְּגֵדְךָ וּפְרָמִי לוֹ כְּפִתוֹר. לְפֹתֵר הַחִידוֹת יֵשׁ תְּמִיד מְעַנָּה."

עַל כִּרָּה שְׂאֵלָה כָּל הַלֵּילָה נִפְשָׁה וְלְבַקֵּר הַכְּרִיזָה: "יָמִים עוֹד שְׁלוֹשָׁה -  
מִפְּלִיגִים לְשֵׁלֵמָה. נָא עֲרֹכוּ הַכְּנוֹת לְנוּוֹט וְלִשְׁיֵט, צִיּוֹד לְחַנּוּת.  
הַמְלַח הַעֲבָרִי שְׂאֲצֵלְנוּ תוֹשֵׁב, הוּא עִמִּי יִחְזֹר לְאַרְצוֹ וְלַעֲמוֹ,  
קַל כְּצָבִי הֵנוּ שָׁב, עִם שָׁקִים זָהָב, וְיַחֲבִיק לְעַפְרִי צְבִיתוֹ שְׁעֵזָב."

לְאִמָּה הַסְמוּכָה שְׁחָה שִׁיחַ אִישִׁי: "עֵת חִידוֹת אַחֲדֵד בְּמִטָּה שֶׁל שְׁלֵמָה,  
יֵשׁ שִׁיטָה בְּטוּחָה, הוּא יוֹלִיד אֵת יוֹרְשִׁי וְעַל כֵּן אֶתְמַסֵּר לוֹ לְפָרֵק הוֹלֵם,  
כְּאִשָּׁה לְאִשָּׁה, מְרַגְלִי עַד רֵאשִׁי. מְלֵךְ זֶה הַחוֹלֵם בְּעִירוֹ עִיר-שָׁלֵם,  
אֲעֲלֶה רַק אֵלָיו וְאֶדְרֹךְ עַל סִפּוֹ, לוֹ יִהְיֶה לוֹ אֶלְפוֹ, כִּי אֲבַחֵן אֵת אוֹנְיוֹ.  
לֵיל אֲחַלֵּק יְחוּדִי, אֶהְרֶה אֵת יְלָדִי.  
רַק יִתֵּן כְּחֶפְצִי וְאֲשׁוּב לְאַרְצִי."

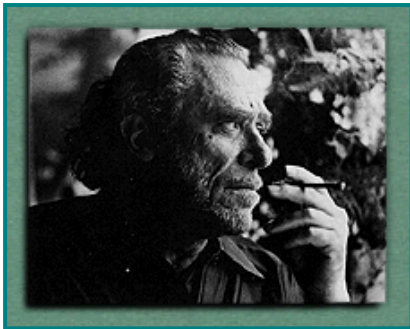
הַהֲמִשְׁךְ וְסוּפוֹ, בְּכַתּוּבִים כְּבֹר נִקְבַע. בְּרִשׁוֹת הַעוֹרֶכֶת - בְּחֻדְשׁ הַבָּא.



## פגוש את המשורר "צ'רלס בוקובסקי – מלך מנבלי הפה בשירה האמריקאית" (ריימונד קארבר)

במדור זה נערוך היכרות קצרה עם משוררים מתרבויות שונות ומתקופות שונות. והפעם היכרות עם צ'רלס בוקובסקי, המשורר והסופר האמריקאי. צ'רלס בוקובסקי נולד באנדרנאך (Andernach), גרמניה, בשנת 1920. אביו היה חייל אמריקאי ממוצא פולני ואמו גרמניה. כאשר היה בן 3 עברה המשפחה להשתקע בארצות הברית, שם התגוררו בשכונת מצוקה – ב"סלאמס" של לוס אנג'לס. בוקובסקי חווה ילדות קשה וחסכים רגשיים רבים. המשפחה חייתה בדוחק ובעוני, ויחסו של אביו אליו היה נוקשה. בנעורו סבל בוקובסקי הנער, שלמד את החיים בעיקר מן הרחוב, מבעיה קשה של פצעי בגרות, עליה הוא מספר בספרו המביא את חוויות ילדותו הקשה ובגרותו, Ham on Rye (שיפון עם שינקן).

כשהתבגר השתקע בסאן פדרו, לאחר 15 שנות נדודים ברחבי ארצות הברית, שם התגורר עד סוף חייו.



את סיפורו הראשון פירסם בגיל עשרים וארבע. בגיל שלושים וחמש החל לכתוב שירים. 'שירה אומרת יותר מדי בזמן קצר מדי. פרוזה אומרת מעט מדי וזה לוקח יותר מדי זמן.' (צ'רלס בוקובסקי).

"כשאתה מחכה לשחר שיזחל דרך הווילון לקחת לך את החיים" הנו אחד משיריו הראשונים שתורגמו לעברית. כמי שגדל במשפחה שידעה עוני מה הוא, החל בוקובסקי לעבוד מגיל צעיר. במשך שנים עבד בכל מיני מלאכות שונות ומשונות. כולל עשר שנים כדורך. את חוויותיו כדורך פרש בספרו "משרד הדואר" שקצר הצלחה גדולה ונמכר בלמעלה ממיליון עותקים. בוקובסקי היה "יוצר מורד" שחתר בכתיבתו לפרוץ גבולות פואטיים, כפי שנהג באורח חייו לפרוץ מוסכמות חברתיות. סיפוריו ושיריו מבוססים על חוויות חייו ועל התנסויותיו החל מהיותו ילד. בוקובסקי עושה שימוש חושפני ביותר בביוגרפיה שלו. הוא מאפשר לקורא, בכנות גדולה עד כאב, להציץ פנימה אל יסוריו ורדידו האפלים. רבות מיצירותיו נכתבו תחת השפעת האלכוהול. כפי שנאמר, הוא שבר מוסכמות בדרך כתיבתו. היא חשופה, ישירה וכנה, כואבת, מיוסרת, גברית מאוד, מינית ונוגעת במהות האנושית הפיזית תוך כדי חיסכון במילים. כמשורר שיחרר עצמו מכל חוקי הכתיבה המסורתיים ביחס לשפה, למבנה, למשקל.



ביצירותיו עסק בשולי החברה, ברחובות הבלתי מטואטאים והבלתי נוצצים של אמריקה. חסרי בית, זונות, מהמרים, שתיינים, נערות מקהלה מזדקנות. קשי היום והלילה הם גיבוריו. בוקובסקי נמשך אל נשים לא פחות ממה שנמשך אל בקבוק המשקה. הוא עסק רבות במערכות יחסים בין גברים ונשים, באופן הנתפס כבוטה, מבלי ליפות את המציאות כפי שהוא עצמו פגש בה. בשער ספרו השני "נשים" (1978), המכיל 401 פרקים, שם בוקובסקי בפיו של הנרי צ'נסקי, גיבור ספרו, את חוויותיו ותחושותיו של בוקובסקי עצמו:

"רבים הם הגברים הטובים שהתדרדרו לשפל מדרגה בגלל אשה".

"הייתי בן 50 ולא שכבתי עם אשה כבר ארבע שנים", הוא שוטח את סיפור וידויו האישי בספר זה, הנמנה על אחד הרומנים המפורסמים ביותר שלו. למרות משיכתו העזה לנשים והכמיהה להיות מוכל על ידן, יחסו אליהן היה מנוכר, מרוחק, זועם, פונקציונאלי וחסר רגש. דמויות הנשים בספריו, חיות בשולי החברה והן בעלות נטיות להרס עצמי השווה ואולי אף עולה, על זה של בוקובסקי. ריימונד קארבר אשר חווה אף הוא על בשרו את הקונפליקט בין הצורך העז ליצור לבין הנטייה להרס עצמי באמצעות התמכרות קשה לאלכוהול, אמר על בוקובסקי כי הוא "מלך מנבלי הפה בשירה האמריקאית". קארבר, כמו יוצרים רבים אחרים, הושפע מכתבתו של בוקובסקי. מבקריו של בוקובסקי, לעומת זאת, טענו כי שפתו רדודה, חסרת ערך לירי ונוטה לעשות אידיאליזציה מה"ביבים".

על פי עדותו באחד מן הראיונות הרבים שנתן, הכתיבה היא זו אשר חצצה בינו לבין הטירוף המוחלט ואובדן שפיות הדעת. את כאבו והתרסתו כנגד העולם הפך כמנוף ליצירה.

**"בְּשֵׁם יְהוָה בְּנֶשֶׁם**

**וּבִיּוֹם יְהוָה בְּלִילָה**

**כָּאֵב הוּא פָּרַח**

**כָּאֵב הוּא פָּרְחִים**

**הַפּוֹרְחִים כָּל הַזְּמַן "**

(מתוך "הגן שלי")

בוקובסקי היה יוצר פורה מאוד. במהלך שנות חייו כתב קרוב ל-50 ספרי שירה וסיפורים, וכן את תסריט הסרט "עכבר הבארים" (Barfly) המבוסס על סיפור חייו (בכיכובו של מיקי רוארק). בוקובסקי, אשר סבל כאמור מבעיות התמכרות קשות, המיר בשלב מסוים בחייו את ההתמכרות לטיפה המרה בהתמכרות להימורים, וכך כתב:

"הימרתי על סוסים יותר מ-30 שנה. זה התחיל אחרי שטף-הדם הכמעט קטלני שלי בבית-החולים של מחוז לוס אנג'לס. אמרו לי שאם אני שותה עוד משקה אחד אני מת". "ואז, לאט לאט", ממשיך בוקובסקי בסיפורו "התחלתי לשתות קצת טוב. ואחר-כך שתיתי עוד יותר.

ולא מתתי. ואז היו לי שניהם: שתייה וסוסים. הייתי מכור מכל עבר". הוא מוצא נחמה למשיכתו המתמכרת, כשהוא נתלה בדמויות מפורסמות אחרות שלהן נטיות דומות. "הקדימו אותי כמה שתיינים טובים: יוג'ין אוניל, פוקנר, המינגווי, ג'ק לונדון. השתייה שיחררה את המקשים במכונה, נתנה להם איזה ניצוץ ורוח קרב".

ערבי הקריאה של שיריו הפכו לפולחן דיוניסי מתמשך, בהם נשפך המשקה כמים. התנהגותו הבוטה וחסרת הגבולות הייתה לשם דבר, אך לא מנעה ממנו את תואר אחד מהיוצרים האמריקאים בעלי ההשפעה הגדולה ביותר בתחום השירה והסיפורת במאה העשרים. באחד מן הראיונות הרבים שנתן, אמר בוקובסקי:

"אני מצלם ומקליט את מה שאני רואה ומה שקרה לי בחיים. אינני גורו או מנהיג מכל סוג שהוא. אינני אדם המחפש תשובות באלוהים או בפוליטיקה. אם מישהו רוצה לעשות את העבודה המלוכלכת וליצור לנו עולם טוב יותר, והוא יכול לעשות זאת, אני אקבל זאת בברכה. באירופה, היכן שהכתיבה שלי זכתה להצלחה רבה יותר, טענו נגדי כאילו אני משתייך לקבוצות מהפכניות, אנרכיסטיות וכדומה. אני דחיתי את הטענות האלה, מהסיבה הפשוטה. מעולם לא היה לי קשר עם קבוצות כאלה.

יש בי חמלה לכל המין האנושי, אך באותה מידה, הוא דוחה ומגעיל אותי".

Plup, ("ספרות זולה", 1994), (אין קשר לסרט של טורנטינו), הנו הרומן האחרון אותו כתב ומלאכתו הסתיימה קרוב למותו, במרץ 1994 והוא בן 73. בספרו האחרון יש משום נבואה, שכן שם הוא מפגיש את גיבורו עם "גברת מוות".

## וידוי

תרגום מאנגלית: שרית שץ

מִחְפָּה לְמִנּוֹת

כְּמוֹ לְחֹתוֹל שֶׁיִזְנֵק עַל

הַמָּטָה.

אֲנִי כֹל כֶּךָ מְצַטְעֵר

בְּגִלְלֵי אִשְׁתִּי.

הִיא תִרְאֶה אֶת

הַגּוֹף הַזֶּה

הַנִּקְשָׁה,

הַחֹר,

תִּנְעֲנַע אוֹתוֹ פְּעַם אַחַת

אוֹלִי

עוד פעם.

"האנק"  
אָבֿל האַנק לֵא  
יַעֲנֶה.

זֶה לֵא הַמָּוֶת שְׁלִי  
שְׁמַדְאִיג אוֹתִי, זֹ אֲשֵׁתִי  
שֶׁתְּשָׂאָר עִם הָעֶרְמָה  
הַזֹּאת שְׁלִי  
לֵא כְּלוּם.

בְּכֹל זֹאת,  
אֲנִי רוֹצֶה שֶׁהִיא תִדַּע  
שְׁכָּל הַלֵּילוֹת הָאֵלֶּה  
שִׁישְׁנָתִי לִיָּדָה  
אֶפְלוּ הַמְּרִיבוֹת  
חֶסְרוֹת הָעֶרְךָ,  
הָיוּ הַדְּבָרִים הַכִּי  
נִפְלְאִים.

וְהַמְּלִים הַקָּשׁוֹת  
אוֹתָן פֶּתַחְתִּי תָמִיד  
לְהַגִּיד  
יְכוּלוֹת עֲכָשׁוּ  
לְהֶאֱמַר:

אֲנִי אוֹהֵב  
אוֹתְךָ.

מתוך "צעירים בניו אורלינס" (1982).



## לידור יעקב

### פניקס

עוף החול שב  
מן החולות ותבע את שָׁכְרוֹ.  
עתה הוא משיב מנוחה לכַנְפָיו  
הַכְפּוּיּוֹת לְנִדְיָה.  
זָקוּף ומוֹרָם מְעַפֵּר,  
נוצותיו תובעות הַכָּרָה  
בְּדָבַר קִיּוּמוֹ,  
ובְמַקּוּרוֹ הַנִּבְדָּל - תְּבִיעָה  
לְפִצּוּי עַל עֲגַמַת הַנֶּפֶשׁ  
לְאַרְךָ הַדּוֹרוֹת כָּלָם.  
הַצֶּדֶק עִמוֹ וְצַבְעֵיו נְכוֹנִים.

"הִנֵּה פֶּאֶן עֵבְרָתִי בְּדַרְכֵי,  
יִגַע מִנְקַדַּת הַמִּבְטָה הַמִּיקְרוֹסְקוֹפִית,  
כְּפוּי לְנִדְוֵי וְדֹאָה  
וּמוֹתִיר עֲדִיּוֹת לְחַיֵּי  
כַפְתִּיתִים בְּשִׁבְלֵים לְשׁוֹב בָּהֶם.

"חִיִּיתִי כְבוֹזֵז מִחֵיִיהֶם שֶׁל אַחֲרִים,  
מְגִיחַ עִם רֵדַת לַיִל,  
נִהְגָתִי בְּעֲצָמֵי כְבוֹזֵר נֶחֱשָׁד לְעוֹלָם,  
שְׁלֵלִי וְטֶרְפִי יַעֲדוּ כִּי אֵךְ מִטְעָמֵי פְעֻלָּתִי.

"אֵשׁ מִדְּבַרִּית בְּעֶרְהָ בִּי,  
בִּינּוֹת לְעִנְפֵי קִנְמוֹן,  
זְרוּתִי הִיא שְׂדֵבְרָה בְּעַדִּי.

"הִרְחַק מֵעֵין כָּל  
בְּקַעְתִּי שְׁנִית מִרְחֻמָּה הַמַּהְבִּיל  
שֶׁל אִמָּא אֲדָמָה,  
מִסִּיר מְעֻלֵי מְעַטְפַת חַיִּים אַחַת  
וּמִתְעַטֵּף בְּאַחֲרָת.

"עֵתָה אֲנִי בָּא בִּינֵיכֶם  
אֲגִדִּי וּפְנוּמֵנָלִי  
וְעַם זֹאת מִמְּשֵׁי מִתְמִיד,  
גְּדוּלְתִי – שְׁתִּיקְתִּי הִיא,  
וְאַכְרוּתִי מִטִּילוֹת צַל  
עַל מוֹנוֹטוֹנִיּוֹת חִיִּיכֶם."

**לידור יעקב**, חיילת משוחררת כבת עשרים, מתגוררת בתל-אביב ועורכת את "מאגמה" - קונטרס לשירה חדשה הרואה אור אחת לשלושה חודשים בסדר גודל של 2500 עותקים. בוגרת קורס "מתא"ן" לכתיבה יוצרת. במסגרת זו, פרסמה משיריה ב"עיתון 77".



## חדש על המדף

- ❖ **אשר רייך – "להפך"** – ספר שיריו השלושה עשרה של אשר רייך, מן הבולטים במשוררי השירה העברית זה שנים רבות, מביא בפני הקורא סגנון שירי חדשני וייחודי, המשופע באירוניה והומור. בנימתו ובנעימתו הוא יוצר סוג שירה המכונה על ידו "ראפ פיוט". הספר יצא בהוצאת "הקיבוץ המאוחד".
- ❖ **דבי סער – "תופרת מילים"** – ילידת שנות ה-60, מתגוררת בתל-אביב, כותבת זה שנים רבות. מפרסמת סיפורים קצרים, שירים וביקורות בכתבי העת: 'הליקון', 'מ'אזנים', 'עֶתוֹן 77', 'קשת החדשה' 'שבו' ועוד. הספר יצא בהוצאת "כרמל".
- ❖ **שרי בן בנימין – "מקום בו האספרסו קצר"** – קובץ שירה הראשון של שרי בן בנימין. הקובץ מאורגן כטרנספקטיבה. הכותבת, המוטרדת מיחסים בלתי ממומשים בבגרותה, שבה בחלקו השני של הקובץ אל מחוזות ילדותה; שם שוכנים בזיכרונה יחסיה המוחמצים עם הוריה, יחסים אלה מקבעים את תחושת הריקות וההחמצה ומנציחים את תחושת הארעיות התמידית. הוצאת "הקיבוץ המאוחד".
- ❖ **תמר וולף-מונוזון – "לְנִגָּה נקודת הפלא"** – על הפואטיקה והפובליציסטיקה של אורי צבי גרינברג בשנות העשרים. הוצאת אוניברסיטת חיפה / "זמורה ביתן".
- ❖ **פְּרַנְדֵּרוֹ פְּסוּאָה (1888-1935) "מה עשיתי מן החיים?"**. פְּסוּאָה הוא אחד מגדולי המשוררים, הסופרים והוגי-הדעות במאה העשרים, הוא גם היוצר הפורטוגלי המפורסם ביותר מחוץ לגבולות ארצו. זהו ספרו הרביעי הרואה אור בעברית בהוצאת "כרמל". תרגמו מפורטוגלית רמי סערי ופְּרַנְדֵּסִיֶּשְׁקוֹ דֶּה קוֹשֶׁטָה רֵישׁ. מבוא, עריכה והערות: רמי סערי. **למצגת שיריו של פרנדרו פסואה – כאן** (להשחיר את המילה "כאן", לחצן ימני - "פתח קישור")
- ❖ **מואיז בן הראש – "שירים"** – חמישה ספרי שירה בכרך אחד. הספר יצא בהוצאת "מובן".
- ❖ **יחיאל חזק – "קנאת האדמה - ארבע פואמות"**. "כוס של יין אין בה רחמים. / אפל ולא נודע הטעם אפילו בשפתיים". הוצאת "הקיבוץ המאוחד".
- ❖ **נועם שדות – "פוסט טראומה"** – ספר שירים ראשון למחבר. יצא בהוצאת "תמוז".
- ❖ **רונית ליברמנש – "סילביה פלאה - מוזה אפלה"** – סיפור חייה של סילביה פלאה, וסיומם המר בגיל שלושים נגע ללבם של מיליוני קוראים. פלאה, אשר התאבדה, השאירה אחריה שני ילדים ויצירה ספרותית עשירה ויוצאת דופן.
- ❖ **למצגת שיריה של סילביה פלאה – כאן**. (להשחיר את המילה "כאן", לחצן ימני "פתח קישור")
- ❖ **ג'וליה קמרון – "דרך האמן - נתיב רוחני לשפע יצירה"**. לא רק על שירה בלבד, אלא על יצירה בכלל וחיידוש אנרגיות הנביעה היצירתית. ספר חשוב לכל אדם יוצר. בהוצאת: "חכמת הלב", פראג.



## קוראים כותבים



שלום רב לך, שרית,  
אני מקבלת מזה זמן מצגות, שוטטתי גם כן באתר, והנה קיבלתי היום את כתב העת שלכם.  
נפלא, עשיר, מגוון ומרתק.  
אני משתפת בשיטותי גם את בני הצעיר, וכך, באמצעות ה"מפעל" המקסים הזה, המשלב את  
ה"פעם" עם ה"עכשיו" בהחלט מתקיים חלומך.  
שלך,  
רותי לינדנברג  
אוהבת "מלה כרוכה במלה" וקוראה נאמנה

זה התחיל כשנרשמתי לפורום המורים לספרות, למרות שאינני מורה לספרות (למרות שאינני  
תפוח הנופל רחוק מהספרות: אני מורה לתיאטרון ורכז מגמת התיאטרון בתיכון אזורי בגדרה).  
או אז "נתקלתי" בקישורית קטנה לאתר ספריית מצגות השירה המקסימות, פרי יוזמתך ואהבתך.  
התאהבתי, ומאז שמורה אצלי מחיצה מיוחדת, בה מצויות מיטב מצגותייך. והנה כעת נפגשתי  
ביוזמה הברוכה הנוספת שלך, הגיליון הראשון המקוון של "עיין ערך שירה" המקסים  
והידידותי למשתמש. נהניתי מאוד מהקונספט של שיבוץ "הבלתי מאיים" מחד (ובו הפניות,  
הרחבות, הסברים ומושגים בסיסיים בספרות) עם שירה שאינה מתפשרת על איכותה, שירה  
טובה, מאידך גם היקף החומר הוא בטוב טעם.

עמית מאוטנר

שלום שרית.  
אשמח להצטרף לרשימת התפוצה שלכם, גם בחוג השירה וגם בירחון החדש והרענן.  
אני עוקב כבר זמן רב אחרי הפרסומים (המצגות) שאת מפיקה ונהנה מכל אחת מהן בנפרד  
ולומד מכל מצגת משהו (לפעמים זה על שירה ולפעמים על עצמי) והגיע הזמן שנקבל אותך  
ישירות דרך החוג ולא באמצעות מתווך.  
קצת תרבות אף פעם לא הזיקה.

בתודה מראש  
עמירם ישראלי

ברכות לרך הנולד. בקושי נולד, והוא כבר ניצב על 2 רגליים. צאת העיתון לאוויר העולם נוטע  
תקוה בלבבות שוחרי השירה הלא רבים, כי השירה לא עוד נחלתו של הקומץ. "עיין ערך שירה"  
יהיה עוד תמרור בדרך להשבת עטרת השירה ליושנה. בין משאלותיי, למצוא בגיליונות הבאים  
מדור ביקורת ספרי שירה, במה לשירת העולם בצד השירה העברית, תגובות קוראים, ודרבון  
למוציאים לאור לשנות יחסם להוצאת ספרי שירה. עשייתך למען השירה לא תסולא בפז.

שאי ברכות מלוא הלב,

יעקב ברזילי

שרית יקרה  
תודה מקרב לב על הגיליון המגוון. תודה מיוחדת למשורר יוסי גמזו, שכבר העתקתי אחדים  
משיריו אל המחשב שלי. בכל פגישה עם שיר שלו אני נזכרת במשורר שהלך פעם עם בתו  
הצוחקת בין כל הדברים שנולדו שנית. כאילו צלילות ויושר כותב גמזו ב"זכרון פגישה בגשם"  
על הבדידות, אותו כתב ברייל של המתייראים לראות, אותו צי לכוד שירטון, ועל הגשם שנחנק  
בגרון המרזבים ושותת, שותת. נפלא.

שרה כץ

כמובן שלא הדפסתי בבת אחת ובשום אופן אי אפשר להסתפק באחה"צ של יום אחד. העיתון  
מאד מרשים ומעניין! הספקתי לקרוא כמה שירים יפהפיים וכמה מסות ואני מצפה להמשך. כל  
הכבוד לך, על המצגות ועל העיתון.

לאה הולצמן

לשרית (ואפשר להעביר גם לדודי בן עמי), נהניתי כדבעי מהזכות שנתת לי לעיין (ובחינם! ?!)  
ב'עיין ערך שירה' הראשון. כן ירבו. עבודת עריכה יפה וראויה, כמו גם מספר דברים שכתבת,  
שנהניתי לקרוא. את השיר של דודי בהשראת סלבדור דאלי, קראתי ב'בסימן כתיבה' ועדיין לא  
סיימתי לחשוב על כלל ההיבטים הקשורים אליו. אולי יהיה ראוי להקדיש לכך דיון בעיתונכם.  
כגון: האם ניתן עדיין בתקופתנו ובארצנו (הציניות והפרעות בשבירת מוסכמות ומסגרות  
ובהנמכת השפה ועוד, וזאת נכון לגבי שתי הנ"ל, ולהחריד...), לדבר ללבם של קוראים,  
במשקל, ו/או חריזה ו/או שימוש במבנים או תכני שירה 'עתיקים'. מה הגבולות הראויים, בין  
שאיבת השראה ממבנה 'רומאנסה' כגון הרומאנסות של לורקה ו/או גם מתמונות כאלה ואחרות  
של דאלי בן אותה תקופה של המשורר הנדון, שעדיין 'שאיירו' למשורר קול-עצמאי ומיוחד  
משלו (העניין האחרון, בהתחשב למשל בשימוש כזה או אחר באלמנטים של ביטוי ותוכן  
שמשותפים לכמה רומאנסות מאת לורקה, ולכאורה חלקם גם זכו לנגיעה קרובה, בשיר של  
דודי).

כמובן שאיני מציעה לתרום מאמר בנדון, כשאיני מבקרת מומחית וגם חסר לי ידע רב, בקשר  
לרומאנסות בשום תקופה רלוונטית להשראה ששאב דודי, אך דומני שיש לכם בצוות היועצים  
גורמים יצירתיים ובעלי ידע כאחד, שיכולים לפרסם מסה מעניינת בנדון. לדעתי, הנושא עדיין  
אינו שחוק להכביר.

אז תודה, וכל הכבוד על המלאכה.

יהודית קנטור

שְׁתִּיקָה הִיא מָוֶת.  
הִיא חוֹזֶרֶת כָּל יוֹם עִם הַהֶלֶם שְׁלָהּ  
לְשִׁבְתָּ עַל כְּתָפֵי, צְפוּר לְכַנָּה,  
וּלְנֶקֶר בְּעֵינַיִם שְׁחֹרוֹת  
וּבְשִׁירֵי הַרוּעַד הָאֲדָם  
שֶׁל פִּי.

אן סקסטון  
תרגום: עודד פלד

## אירועי ספרות



- ❖ **ערב ספרותי שכולו אפריקה - בסיפור, בשיר ובריקוד - לאוהבי היבשת השחורה עם תמר גולן ותמר רון מחברות הספר גורילות ודיפלומטיה. מפגשי אדם וטבע באנגולה, בהשתתפות להקת בנגורה. הערב יתקיים ב-7.1.07 בשעה 19.30. תיאטרון "ענבל" רח' יחיאלי 6, נווה צדק תל אביב. 03-5173711. כניסה חופשית.**
- ❖ **המקור בלועזית עם דוד ויינפלד - דוד ווינפלד תרגם משיריהם של זביגניב הרברט, צ'סלב מילוש, ויסלאבה שימבורסקה. 21.1.07 בשעה 10.00. משכנות שאננים - ירושלים. 02-6292212**
- ❖ **אפגניסטן - מסע בארץ העפיפונים - עם צאת הספרים "רודף העפיפונים" מאת חאלד חוסייני ו"מוכר הספרים מקאבול" מאת אוסנה סירסטאד. בתוכנית: פוליטיקה וחברה - רודף העפיפונים וחיי היום-יום בחברה האפגנית. 16.1.07. בית אריאלה, שדרות שאול המלך 25, תל-אביב, 03-6910141/5**
- ❖ **סופרים מחפשים קוראים - תחנות בספרות - הסופרת רונית מטלון על אנטון צ'כוב. בית אריאלה, 23.1.07 בשעה 19.30. שדרות שאול המלך 25, תל-אביב, 03-6910141/5**

כָּל הַבּוֹקֵעַ בְּשִׁיר  
מִבְּשִׁיל בְּעֵתוֹ,  
שׁוֹקֵעַ וְשׁוֹב  
מִטָּה לְחִיק רְאִשִׁיתוֹ:  
כָּאֵלֶן הַמְּשִׁיר  
אֶת פְּרִיּוֹ עַל אֲדַמַּת שְׂרָשָׁיו.

דן פגיס





## שונות

❖ מי מכיר, מי יודע?

האם מי מקוראינו יוכל לסייע באיתור מקורו של השיר הבא:

### בלילה

בלילה שומעים נשימת כוכבים / כפרחי הלוטוס הם שטים במרום // אלי / למה באת  
אלי על כנפיים שחורות / להזכיר את התהום? // לחי התפוח של ילד קטן / גלגל עיני  
שיודע לראות בחלום // הגל הרוגש של הים / לעולם לא ידום // אלי / למה באת על  
כנפיים שחורות / להזכיר את התהום?

❖ אני חוזרת על פנייתי אליכם שפורסמה בגיליון הראשון: ילדי מועדונית לוטם, בקרית  
ים, ישמחו מאוד לתרומות של ספרי ילדים. המועדונית מופעלת על ידי מחלקת הרווחה  
של עיריית קרית ים ומשרד החינוך. מדובר בילדים מגיל הגן ועד כיתה ה', הבאים  
ממשפחות שידן אינה משגת לרכוש ספרים. במועדונית מקבלים הילדים סיוע לימודי,  
חברתי וארוחה חמה. נשמח מאוד לתרומות הספרים. הכתובת למשלוח: שרית שץ,  
קיבוץ שריד. 36589. ותודה מקרב לב לאותם תורמים ששלחו את תרומותיהם.

אני עדין מתקשה לעפל

שמאחורי כל חלון מואר

מסתתר ספור חיים

לא פחות

עמק

משלי

רחל חלפי

במלאות שנה לקיומו מברך  
החוג לשוחרי שירה  
את חבריו  
בשנה טובה ויצירתית